

АНОМАЛИЈЕ У НАШЕМ ЕГЗЕКУТИВНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

ДР. РИНАЛДО ЧУЛИЋ

АДВОКАТ.

Под егzekутивним законодавством разуме се скуп законских прописа, који нормирају онај период грађанског судског поступка, у коме се тежи за тим, да се одлуци судској принудним путем прибави важност, ако осуђена страна није драговољним извршењем судске одлуке учинила такву принудну меру непотребном. Овај период грађанског судског поступка јесте потребна допуна првом периоду судског поступка, који се зове „суђење“ и коме је само циљ, да се извиди и сазна којој парничној страни припада спорно право. Без егzekутивне процедуре суђење не би имало практичног дејства, јер би судској одлуци недостајала потребна санкција. С тога сва законодавства, нормирајући судски поступак у грађанским споровима, садрже и специјалне прописе за извршење судских одлука, било као интегрални део самог грађанског судског поступка било, у виду засебне кодификације под именом „егzekутивни поступак“.

И у нашој држави постоји установа принудног извршења судских одлука, па пошто је наша држава по уставу једна и јединствена држава, морало би се с правом претпоставити да се свака правоснажна одлука нашег суда може и мора извршити на целој нашој државној територији. На жалост, код нас ово није увек случај, јер је довољно да се судска одлука, која је донета од суда у једном правном подручју наше државе, има извршити у другом правном подручју наше државе, па да се само извршење озбиљно доведе у питање. Није редак случај, да је суд једног правног подручја наше државе одбио да пусти у извршење правоснажну одлуку донету од суда у другом правном подручју наше државе. Ова жалосна појава, која баца врло рђаву сенку на наше државно јединство, дала је повода разноликом коментарисању. Чуло се чак мишљење да је ово последица нерасположења или ината

појединих судија. Такве и сличне претпоставке треба а limine одбити, јер је наше судство ма било у коме крају наше отаџбине потпуно на своме месту.

Разлог овој жалосној појави лежи много дубље и мора се тражити у другим околностима, које немају ничег заједничког са субјективним расположењем судије. Прави и једини разлог лежи у самом нашем позитивном законодавству, ма колико парадоксално изгледало, да закон може парализовати правно дејство извршних судских одлука и успешно ометати њихово извршење.

Проглашењем нашег народног и државног јединства, које је Видовданским Уставом добило своју коначну законску санкцију, остала су код нас и даље на снази сва она разна законодавства, која су се затекла у појединим крајевима, који данас сачињавају нашу велику уједињену отаџбину. Тако ми данас, на пољу приватног права, имамо у нашој држави србијанско, аустријско, мађарско, босанско-херцеговачко, црногорско, специфично хрватско и војвођанско право, и сва ова законодавства су данас наши закони јер смо их ми као такве — и ако само привремено — рецепирали и изрично им важност признали. Према томе наша држава је данас подељена у 7 разних правних подручја са разним законодавствима и разним правним системима.

Ако се дубље посматрају сва ова разна законодавства, опазиће се да у оним правним подручјима наше државе, која су раније била у склопу Аустро-Угарске монархије, ма да у њима важе разна права (аустријско, мађарско, хрватско, босанско, војвођанско), ипак сва ова права воде рачуна о бившој припадности њених правних подручја једној међународној заједници, Аустро-Угарској монархији, те је према томе њихов међусобни однос много ближи него што је то случај у њиховом односу према правном подручју

бивше Краљевине Србије или Црне Горе. У законодавствима оних правних подручја наше државе, која су раније припадала Аустро-Угарској, нормирана је узајамна правна помоћ између судова и власти оних разних правних подручја, па с тога се и данас у овим подручјима, где су ти исти закони још на снази, узајамно и без даљих тешкоћа извршују судске одлуке. Сасвим друкчије стоји ствар, кад је у питању однос између судова оних подручја, која су раније припадала Аустро-Угарској, с једне стране и србијанских и црногорских судова с друге стране као и ових двају последњих међусобно, јер су овде у питању законодавства која су потекла од онда државно-правно и међународно независних држава, које су узајамну правну помоћ могле указати само на основи међународних уговора.

Први и најозбиљнији сукоб између ових разних правних подручја настао је баш поводом извршења судских одлука. Судови, односно извршне власти, примењујући законе свога правног подручја, нашли су се пред дилемом, како да тумаче законску одредбу, која је у свима законодавствима санкционирана, да се само оне судске одлуке, које су донете на основу закона важећих на односном правном подручју, имају сматрати као одлуке *домаћих* судова, и да се према томе на одлуке, које су донете од судова других правних подручја, имају применити законске одредбе, које важе за одлуке *странних* судова. Појавило се, дакле, једно начелно питање, да ли се с обзиром на разноликост постојећег законодавства судови једног правног подручја наше државе имају сматрати у другом правном подручју као *домаћи* или као *странни* судови.

Мишљења, која су по овом питању дале наше највише судске инстанције, подељена су.

Загребачки Сјо Седморице. поводом једног конкретног случаја (Бр. 16.689 из године 1922.) стао је на гледиште, да је правомоћна пресуда са ма кога подручја наше Краљевине извршива у целој држави, не дајући за ово гледиште никакво образложење.

Врховни Суд у Сарајеву у својој начелној одлуци Бр 2927 из године 1923. вели: „Тумачећи строго закон, морало би се закључити, да су судови Србије за Босну и Херцеговину *странни* судови у ужем смислу, исто као и судови француски, италијански и т. д., јер Грађански Парнични Поступак разликује од страних судова само оне Аустро-Угарске монархије. Ипак је Врховни Суд мишљења, да би такво тумачење ишло предалеко. Јачи је смисао закона и интенција законодавца него слово закона. Правна под-

ручја, у којима је носиоц судске власти, суверен, исти, и која су међународно једна целина, стоје једна према другој у посве другом односу, него правна подручја разних суверена и разних међународних јединица. С тога је Врховни Суд мишљења, да се на судове Србије имају применити исте законске установе као и на судове Далмације, Словеначке, Хрватске и Славоније, те Бачке, Баната и Барање. Ну ако би код судова у Србији опћенито завладала пракса, аналогно поступку Градског Суда за Београд и Чукарицу, морали би и судови Босне и Херцеговине поступити по првом одељку § 466 гр. п. п., који важи за *странне* судове“.

Из овога се види да Врховни Суд у Сарајеву додуше признаје да се *de lege lata* судови Србије имају сматрати за Босну и Херцеговину као *странни* судови, али да их с обзиром на Устав треба ставити у исту категорију као и наше судове из правних подручја бивше Аустро-Угарске монархије; ну и то *под њрећпостјавком фактичког реципроцитетта*, иначе Врховни Суд прети са реторзијом. Ову примедбу о „реторзији“ изазвало је држање Градског Суда за Београд и Чукарицу, који је у погледу извршења судских одлука био заузео следећи став: „По § 10. т. 5. Закона о Среским и Градским Судовима у надлежност ових судова стављено је извршење решења и пресуда, изречених на основу грађанског судског поступка за Краљевину Србију као и страних судова ако су право на извршење добили од судова Краљевине Србије. Како све покрајине наше државе признају своје раније законе, то се судови ових покрајина у погледу примене тих закона сматрају као *странни* судови, те као такви за извршење својих одлука имају поступити у смислу наведених законских прописа“.

Касациони Суд Одељење Б. у Новом Саду под Бр. 1164. из године 1923. дао је такођер мишљење, да — *под њрећпостјавком фактичког реципроцитетта* — пресуде и решења судова других правних области наше државе имају се под истим условима и на исти начин извршити, као и пресуде и решења судова на територији саме Војводине.

Врло карактеристична је одлука *Великог Суда у Подгорици*, у којој се — поред осталог — каже: „Постоје две могућности: а) или да се пресуде и решења судова са осталих правних подручја сматрају у свему као пресуде и решења црногорских судова и да се по њима има поступити у смислу чл. 219. Г. С. П. б) или се таква решења и пресуде силом фактичког стања имају подвести под пропис чл. 220. Г. С. П. као да

би биле пресуде и решења иностраних судова, с том разликом, да се за такве пресуде и решења не би тражио узрок реципроцитета (чл. 220., последњи став), већ би се имало узети да он између судова једне јединствене државе ео ipso постоји. Велики Суд не може усвојити први начин поступања из разлога, што између закона на другим правним подручјима и између црногорских закона постоје крупне разлике не само у формалном него и у материјалном законодавству, тако да се не би могле са стране наших судова поставити извршне клаузуле дотично извршивати пресуде и решења, којим могу бити повређена основна начела нашег законодавства и нашег обичајног права. С тога је Велики Суд мишљења, да се прописи чл. 220. Г. С. П. имају примењивати на пресуде судова са других правних подручја наше државе, *аналогно пресудама иностраних судова*, не условљавајући узајамност у смислу задње алинеје цитираног члана т. ј. на основу конвенција, јер ова узајамност мора постојати између судова једне исте државе“.

Најзад огласио се и наш *Касациони Суд у Београду*, који је ово питање претресао у својој Општој Седници и под Бр. 2197. од 11. марта 1924. г. донео следећу одлуку:

„Кад по државном Уставу од 28. јуна 1921. г. постоји Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца као једна и јединствена држава, онда је логично и у духу Устава, да и све њене власти и сви њени судови, у које, разуме се, спадају и берзански судови из других подручја — имају се сматрати као уставне једне исте државе, без обзира на то што су њихове одлуке донесене по разним материјалним и формалним законима, који су у неким покрајинама привремено, до изједначења законодавства, и даље остали у снази. Јер јасна уставна наређења о јединствености државе на челу са једном врховном државном управом, искључују сваки појам о каквом противном разумевању законских прописа о овоме, а нарочито оних одредаба, који се односе на извршење одлука судских и других власти ове државе.

Према томе сви правни акти и све њихове одлуке, које су постале правоснажне после прогласа државнога јединства, не могу се сматрати као одлуке страних судова, већ као наших — домаћих судова, па их као такве и треба извршивати од стране наших извршних власти, *и то по оним прописима за извршење, који важе за територију на којој се имају „извршити“*.

Из свих ових мишљења, која су садржана у напред поменутих одлукама, види се, да и наши највиши Судови нису сложни у томе,

да ли се на све одлуке наших судова имају применити закони прописи који важе за одлуке домаћих судова, што, природно, ствара још већу забуну у већ постојећем хаосу. У осталом изгледа, да су највиши судови доносећи ове своје одлуке закорачили у једно поље, које уопште не спада у њихову компетенцију. Није овде у питању саобразност у примени законих прописа, него овде постоји очигледан сукоб између устава и закона, који се не може изравнати никаквом одлуком Касације или Врховног Суда. У случају сукоба устава и закона, судска власт мора претпоставити закон, јер судови суде и извршују своје одлуке по закону а не по уставу — чл. 48. Устава. Устав је програм, који представља највиша начела државног уређења, којих се морају придржавати управна и законодавна власт; али за судску власт уставни прописи не важе док не буду поновљени у форми обичних закона. Ово начело је сам уставотворац санкционисао тиме, што је у Устав унео категоричку и безусловну одредбу, да судови изричу правду и извршују своје одлуке по законима. Према томе, док је један закон на снази, судија је дужан применити га, ма он и не био својом садржином уставан, јер по нашем Уставу судија није позван да испитује уставност закона. Ствар је законодавне, а не судске власти, да законе, који су у супротности са уставом, измени или сасвим укине.

У нашој правној литератури заступљено је додуше и мишљење, да уставно начело, по коме судови суде на основу закона а не по уставу, није без изузетка. У прилог овог мишљења наводе се закључне одредбе нашег Видовданског Устава, у којима се каже, да чим Устав ступи у живот, престају важити сви *правни* прописи, који би му били противни. Сви ти прописи, по овом мишљењу, сматрају се као непосредно укинута Уставом, дакле лишени важности за све државне власти, па и за судску. Према овом мишљењу, код свих закона који су претходили садашњем Уставу, за судове би се поставило питање, да ли су њихови прописи још у сагласности са Уставом — из чега би следовало, да код закона изданих *пре* 28. јула 1921. год., када је садашњи Устав ступио у живот, судови би имали право, а за законе издате *после* тога датума, немају право да цене њихову уставност.

Са овим мишљењем не можемо се сложити из једноставног разлога, што ниједна одредба нашег Устава не признаје судовима такво право. Напротив постоји уставна одредба, којом се императивно и без икаквог ограничења наређује судовима да суде по по

стојећим законима без обзира на датум, када је који закон ступио на снагу. Да је уставотворац имао намеру дати судовима какво право испитивања уставности закона, он би то био у самом Уставу *expressis verbis* казао, као што то швајцарски и северно-американски устав чине, који садрже изричну одредбу, да судија може ценити уставност закона и то не само у погледу њихове спољне форме него и у погледу садржине. Познато је нпр. да су северно-американски судови одбили да примене закон противу Trust са мотивацијом да је противан уставној одредби, по којој је сваки властан да са својом имовином располаже како хоће. Али такво право наш Устав не даје судовима. Ово право не може се изводити нити из закључних одредаба нашег Устава, јер се ове закључне одредбе не могу тако тумачити, да су ступањем у живот Устава *нејосредно* укинуги сви закони, који су у супротности са уставним прописима. Устав садржи само начела, која инволвирају императивна наређења за законодавца, да у извршењу ових начела донесе потребне законе. Али до доношења ових закона у духу устава, остају и даље на снази постојећи закони, јер, у противном, у правним односима настала би таква празнина и таква забуна, да се у опште не би могло више говорити о правном поретку у нашој држави.

Ако, дакле, стоји, да судови суде и извршују своје одлуке по закону а не по Уставу, онда је јасно да нема другог начина, да се омогући извршење судских одлука на целој територији наше државе, него легислативном изменом оних одредаба у постојећим законима, које такво извршење судских одлука ометају.

Али при извршењу судских одлука не настаје само питање, да ли се сви судови наше државе имају сматрати као *домаћи* судови. Све и кад би се сви наши судови у томе сложили, да претпоставе Устав законима и да сваки наш суд ма било из кога краја наше државе сматрају као *домаћи* суд, то још не би било довољно да се обезбеди узајамно извршење судских одлука на целој територији наше државе. Сви наши највиши судови слажу се у томе, да се извршење мора *обавиши по прописима оног правног подручја, у коме се судска одлука има извршиши*. И баш у овоме лежи *de lege lata* највећа тешкоћа спровођењу узајамне правне помоћи у нашој држави и то много већа тешкоћа него што је она, која је изазвана питањем о домаћим или страним судовима.

Изнећемо у кратко разне правне системе, на којима су заснована егzekутивна законо-

давства у разним правним подручјима наше државе, па ће одмах бити јасно, у чему је несавладљива сметња.

Егzekутивна законодавства, која важе у Словеначкој, Далмацији, Хрватској и Славонији, и у Војводини, базирана су сва на *концесионарном принципју*. По овим законима извршење се не врши непосредно на основу извршне судске пресуде или решења, него на основу специјалне егzekутивне концесије, коју у форми одлуке издаје надлежни судећи суд. Тек ова судска одлука о одобрењу егzekуције даје егzekутивном суду т. ј. извршној власти правну базу за спровођење егzekуције. Није, дакле, по овим законима извршна судска пресуда или решење она исправа, која се извршује, нити се она подноси извршној власти на извршење. Него базу за извршење даје напред поменута судска концесија, којом се на основу извршне судске одлуке заинтересованом лицу одобрава, да може код извршне власти спровести егzekуцију. Законодавства, која су усвојила овај концесионарни систем, стоје на гледишту, да је извршном судском пресудом или решењем само коначно расправљено питање, на којој је страни спорно право, али се тиме још не конституише оно *субјективно* право заинтересованог лица, да може принудним мерама закорачити у имовинску или личну сферу свога противника. Ово субјективно право на спровођење егzekуције треба да му да сам судећи суд, па тек онда и на основу овога судског одобрење може заинтересовано лице принудним путем остварити своје право. Према томе егzekутивни поступак у напред поменутим правним подручјима дели се на два периода: на период *одобрења* егzekуције и на период *извршења*. Процедура одобрења врши се код надлежног судећег суда (*forum cognitionis*) а извршење код егzekутивног суда (*forum executionis*). Дакле између, поступка суђења с једне стране и извршења у ужем смислу речи с друге стране постоји у овим законодавствима још један поступак за *одобрење* (концесију) *егzekуције*, који је такођер законским прописима тачно нормиран.

Овај „intermezzo“ је србијанском егzekутивном праву сасвим непознат. По србијанском грађанском суд. поступку није потребно специјално конституисање субјективног права на извршење у виду формалне концесије; довољно је, да судећи суд на пресуди или решењу напише реч: „извршно“, па да заинтересовано лице ову пресуду или решење може непосредно поднети извршној власти на извршење. По србијанском закону, дакле,

сама пресуда, снабвена извршном клаузулом, даје базу за спровођење егзекуције.

У овом погледу србијанско егzekутивно право приближује се босанско-херцеговачком и црногорском егzekутивном законодавству, која се такођер задовољавају тиме да судећи суд на пресуди или решењу напише клаузулу извршивости. Али ова клаузула извршивости ипак се разликује од клаузуле, коју србијански судови стављају, у толико, што босанско-херцеговачка и црногорска клаузула гласи: „Ова се пресуда или решење за (име повериоца) може извршити противу (име дужника).“ У овакој стилизацији клаузуле може се назрети конституисање субјективног права на егzekуцију.

Процедура одобрења егzekуције, која по законодавствима важећим у Словеначкој, Далмацији, Хрватској — Славонији, и у Војводини мора претходити извршењу, је строго формална.

Тако § 54. аустр. Извршног Реда (Executionordnung) од год. 1896, који важи у Словеначкој и Далмацији наређује, да молба, којом се код судећег суда тражи одобрење егzekуције, мора неизоставно садржати ово:

1. тачно означавање молиоца и лица, противу кога се тражи егzekуција, као и тачно означавање свих околности, на основу којих се може надлежност егzekутивног суда утврдити;

2. тачно означавање захтева, због кога се има спровести егzekуција, као и егzekутивног титулуса, на коме је захтев заснован; затим тачно означавање свих трошкова који се траже;

3. тачно означавање врсте егzekуције, која се има спровести, а код егzekуције на имовину, означавање дотичних имовинских предмета, који се имају егzekвирати, као и места, где се они налазе.

Слична наређења о начину, како треба да је састављена молба за одобрење егzekуције, налазе се и у законодавствима, која важе за Хрватску — Славонију и Војводину. Ако молба није на изложени начин састављена, суд ће је по званичној дужности као неуредну одбити.

Из овога се види, да по законодавствима у напред поменутих правним подручјима није довољно поднети надлежном судећем суду извршну судску одлуку и тражити одобрење егzekуције, него се мора ово тражење специјализирати нарочито у погледу тога, какву врсту егzekуције, да ли мобилијарну, имобилијарну, принудну управу и т. д. тражи и који се предмети имају узети на извршење. По овим законима није, као у србијанском праву, остављено дужнику,

да сам довољно определи, шта да му се за измирење дуга одузме; по овим законима одузета је дужнику свака ингеренција, јер повериоц има право а и дужност да суду означи каквим принудним мерама жели користити се и на које предмете дужника има се егzekуција спровести.

Ако суд нађе, да је молба за одобрење егzekуције уредна, он ће, по правилу, без претходне усмене расправе (рочишта) донети формалну одлуку, којом се одобрава егzekуција и која мора садржати ово:

1) Име, домицил и занимање лица, које тражи егzekуцију, и лица, противу кога се егzekуција тражи;

2) констатацију, да је односна судска одлука, због које се тражи егzekуција, постала правоснажна т. ј. да противу ње нема више правног лека;

3) тачно означавање тражбине, због које се води егzekуција;

4) тачно означавање врсте егzekуције, која се има спровести (мобиљарна, имобилијарна и т. д.) као и означавање предмета, који се имају узети због извршења, и где се налазе;

5) одређење егzekутивних трошкова, које егzekут мора накнадити;

6) одређење егzekутивног суда, који има да изврши егzekуцију.

Из овога се види да се по овим прописима судском одлуком о одобрењу егzekуције не само конституише субјективно право на вођење егzekуције него се унапред одређује, која се врста егzekуције сме уопште спровести и на које предмете дужника.

Ова судска одлука о одобрењу егzekуције доставља се свим заинтересованим лицима, дакле и дужнику, и противу ње има места правном леку, рекурсу. Због овог достављања одлуке потребно је да се молба за одобрење егzekуције — поред примерка за суд — поднесе у толико егземплара колико има заинтересованих лица.

Ова процедура одобрења егzekуције врши се пред надлежним *судећим* судом т. ј. оним, који је донео пресуду или решење, на основу кога се тражи одобрење егzekуције. Дочим само *извршење* спада у надлежност егzekутивног суда, а то је по правилу онај котарски или срески суд, у чијем се подручју налазе предмети, на којима се има извршити егzekуција, или где дужник има општу надлежност по грађанском судском поступку.

Ако онај суд, који је егzekуцију одобрио, није једновремено и егzekутивни суд т. ј. није надлежан да одобрену егzekуцију и изврши, онда је судећи Суд по званичној дужности дужан писменим путем умолити надлежни суд, да егzekуцију изврши. Без овог

замолбеног писма суда, који је егзекуцију одобрио, други егzekутивни суд не може и не сме приступити извршењу.

Ово начело „замолбеног писма“ спроведено је кроз законодавства у свима нашим правним подручјима, сем србијанског и црногорског законодавства, по којима замолба судећег суда није потребна јер се лице, које тражи извршење, непосредно обраћа извршној власти.

Ако се, дакле, има у виду, да је већина наших разних егzekутивних законодавстава заснована на концесионарном систему и да добијању ове концесије мора претходити један нарочито нормиран судски поступак; ако се, даље, има у виду, да по овим законима тек ова формална концесија, а не извршена судска пресуда, даје правну базу за спровођење егzekуције, и најзад да извршна власт т.ј. егzekутивни Суд не може пустити у извршење чак ни одлуку о одобрењу егzekуције, ако за то од стране суда, који је егzekуцију одобрио, није писменим путем нарочито умољен, онда је јасно, да извршне власти оних правних подручја, у којима важе такви егzekутивни прописи, немају законске могућности да пуне у извршење судске одлуке донете од судова у другим нашим правним подручјима, где такви егzekутивни прописи не постоје. Ту не помаже никаква начелна одлука Касације, јер су судови везани за закон, а овај закон не дозвољава им да друкчије поступе него како он сам наређује. С тога треба на други ефикасан начин пресећи овај гордијски чвор, а то може учинити само законодавац.

Познато нам је да се на реформи целокупног законодавства интензивно ради и да су многи пројекти, а између ових и закон о грађанском судском поступку, већ дефинитивно завршени. Г. Министар Правде поводом последње буџетске дебате у Скупштини нарочито је подвукао то: да је жеља Краљевске Владе да се са доношењем и спровођењем ових закона похита. Ми немамо разлога да сумњамо у добру вољу Краљевске Владе, и верујемо да она о томе најозбиљније води рачуна и да ће доћи дан када ћемо у нашој великој уједињеној отаџбини славити унификацију нашег законодавства, али с друге стране неоспорна је чињеница, да у данашњем правном стању, у коме се наша држава услед постојања разних законодавстава налази, има таквих појава, за које се не може чекати општа унификација законодавства већ се оне морају одмах уклонити, ако се не жели довести до апсурдума и само наше државно јединство. Једна од таквих појава је без сумње неизвршење на-

ших судских одлука на целој нашој државној територији. Не може се дуже трпити, да се, користећи се словом закона, наши судови деле у домаће и стране судове и да се одлуке ових последњих не извршују. Измена овог абнормалног и по јавни поредак опасног стања мора одмах следовати: то императивно захтевају животни интереси наше уједињене отаџбине. А да се овај циљ постигне, није потребан дуг и напоран кодификаторски рад, јер је потпуно довољно неколико законских чланака па да се и при начелном даљем одржању данас постојећих законских прописа потпуно обезбеди узајамна правна помоћ између свих судова и извршних власти у нашој држави. Додуше је од стране неких наших судова изражена бојазан, да би се безусловним извршењем свих наших судских одлука на целокупној државној територији могао евентуално повредити који позитивни закон у материјалном смислу. На ово је нарочито скренуо пажњу Велики Суд у Подгорици, износећи примера ради овај случај: По црногорском Трговачком Законику (§§ 69 и 70) извесна лица могу се само под извесним условима менично обавезати, што значи да је менична способност ових лица законом ограничена. По аустријском меничном праву, које је и данас на снази у Словеначкој и Далмацији, такве рестрикције не постоје. Ако би се, дакле, у Словеначкој и Далмацији једно црногорско лице, за које по црногорском закону постоји рестрикција, менично обавезало па противу њега на основу закона, који постоје у Словеначкој и Далмацији, издао менични налог исплате, црногорски судови не би могли на њега поставити извршну клаузулу, јер би том санкцијом повредили један свој позитивни закон у материјалном смислу.

Ова бојазан, по нашем мишљењу, не може стајати на путу спровођењу узајамне правне помоћи, јер би се при доношењу новог привременог закона могао предвидети и случај, да се извршење једне судске одлуке коси са каквим прохибитивним законом, који важи на подручју извршења.

Имајући у виду све напред изложене околности, верујемо да би се извршење свих наших судских одлука на целокупној државној територији могло ефикасно обезбедити хитним доношењем једног привременог закона, који би гласио овако:

Привремени Закон

којим се до доношења јединственог закона о грађанском судском поступку и извршењу егzekутивних титула за целу Краљевину

Срба, Хрвата и Словенаца чине следеће измене у постојећим егzekутивним законским прописима:

Чл. 1.

Судске пресуде, одлуке и решења као и други правни акти из ма кога правног подручја Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, који су постали правноснажни после проглашења државног јединства а по законима овог правног подручја чине основ за извршење (*titulus executionis*), имају се извршити на целој државној територији, ако су снабдевени клаузулом извршивости од стране надлежног суда оног правног подручја, у коме је *titulus executionis* постао.

Клаузула извршивости потпуно се равна судској одлуци о одобрењу извршења.

Чл. 2.

Надлежне извршне власти дужне су извршити судске пресуде, одлуке и решење као и правне акте, који испуњавају услове чл. 1. било да им се молбом обраћа заинтересовано лице непосредно или преко свог надлежног суда.

Чл. 3.

Ако је по законим прописима правног подручја, у коме се извршење има обавити, потребно означити врсту егzekутивне мере као и поједине предмете, који се имају узети за извршење, а лице, које тражи извршење,

ово не означи из разлога, што по законима правног подручја, где је *titulus executionis* постао, такво означавање није условљено, извршна власт по званичној дужности узме за извршење најпре покретне ствари дужника, а ако ове не достају, и непокретне; и онда поступи даље по прописима свог правног подручја.

Чл. 4.

Нађе ли извршна власт, да би се траженим извршењем повредио који материјални закон, који важи у правном подручју, где се извршење има обавити, извршна власт доставиће молбу за извршење надлежном првостепену суду сврга правног подручја, да претходно реши да ли се извршење може спровести.

Противу овога решења, које ће се доставити свим заинтересованим лицима, има места жалби у року и на начин, како је прописано у закону, који важи за суд, који је ово решење донео.

Чл. 5.

Сви остали постојећи егzekутивни законски прописи, у колико овим законом нису измењени, остају и даље у важности.

Чл. 6.

Овај закон ступа у живот, кад га Краљ потпише а обавезну снагу добија кад се обнародује у „Службеним Новинама“.

О АДВОКАТСКОЈ ПРОФЕСИЈИ

Др. ЈАНИЋИЈЕ ЈОВАНОВИЋ
први Секретар Касационог Суда

Адвокат не треба да буде само непомирљив орган права и истине, неопходни помоћник Правде, заштитник слабих и угњетаваних, утешилац несрећних, потпора убогих. Он треба да буде узор свију јавних и приватних врлина, без којих је то достојанствено звање само једна празна реч! Бити адвокат, писаше Ханри у својим харангама, није ништа друго него студије претпоставити задовољствима, напоран рад одмору, част користи. Адвокат то је једно увек отворено око, једна рука увек у покрету и приправности да другима помогне, један дух који се никада не ослабљује и не попушта.

Данашњи адвокат притежава права и привилегије, и да би их могао упражњавати он ужива независност и слободу, које се сматрају као потребе јавног реда и које се, кад када, стављају и изнад општег закона.

Адвокат не постоји само да буде помоћник Правде и да се посвети одбрани интереса других, већ и да се побрине и за своју сопствену личност. Савремени адвокат је пре свега раденик права, он истражује и тежи оме својству и због наклоности и доброчинства што она даје. Он има три речи за дефиницију своје професије: *часност, звање, шаленат*, и ове три речи су записане у његовом срцу словима, која се не могу никад избрисати.

Овај раденик права постаје из свих друштвених класа. Он има држање и покрет поносити и умерен, осећај своје вредности веома акцентуран: као и природно достојанство, које нема ничега увредљивог и које привлачи пуне симпатије и поштовање. Он је готов на сва пожртвовања да би само послужио интересима немоћнога и несрећ-

ника. Он је способен да употреби све своје енергије у одбрани својих прерогатива и да се бори против сваког деспотизма и неправде.

Њега налазимо свуда где има какво добро дело да се учини, или да се комбатира каква рђава радња, а његово делање се распростире по свима гранама друштвене активности и по свима областима његовог рада, где он суделује својим знањем, својим искуством и лојалном оданашћу.

Његова професија има један потпуно одређен циљ. Он има нарочиту мисију, која је директно у вези са професијом и која се поглавито састоји у: *савештовању, давању правних поука или упућивања, ујављању и најзад у плевдирању.*

Савештовање је прелиминар свакога процеса, те је с тога оно у највећем ступњу професионално. Оно се обично даје усмено, али се по кад кад тражи да се изрази и писмено. Међутим, ово последње, адвокати врло нерадо чине из бојазни да себе и свога клијента не би довели до евентуалних свирепих разочарења, пошто се, на жалост, нарочито послератна јуриспруденција показала прилично нестална, колебаљива.

Са ових разлога обазрив адвокат треба као *прво правило* пред очима увек да има *равнање*, јер нарочито стари практичари из искуства знају, да је увек опасно излазити пред форум Правде и ставити је у покрет, пошто се готово никад поуздано не зна шта се све може догодити чак и са најбољим споровима. С тога сваки адвокат треба да је потпуно обузет оном добро познатом идејом: да је увек боље и мршаво равнање него масна парница; или, као што једна стара француска пословица каже: „Често у парницама, онај који добије, побегне у кошуљи, а онај који изгуби, побегне го.“

Плевдирање је главни објекат адвокатске мисије, нарочито је у погледу усмене одбране интереса клијента адвокатска професија установљена и организована. И заиста, *плевдирање* је оно што испитује, расветљује и комплетира процес, оно што баца на спорно питање сву светлост потребну онима који треба да га расправе и то како у погледу факата и поднетих докумената и доказа, тако и у погледу права. Плевдирање треба да ужива имунитет, т. ј. неприкосновено право да се слободно говори, из кога принципа произилази за адвоката право да не буде ометан и прекидан у говору ни од стране суда, ни од свога противника. Јер, адвокат не плевдира ни за своје задовољство, ни у искључивом интересу свога клијента, већ он плевдира да би осветлио веровање суда. Он је орган судски, један моторни

точак, без кога Правда не би могла правилно функционисати.

Зато сваки моралан законодавац, у принципу, даје слободу плевдирања у судовима, по угледу на римско право, које говораше *advocati debent agere quod causa desiderant.*

G. Oskar Filateuf адвокат из Париза, у своје говору држаном на једној адвокатској конференцији изложио је, са једном великом речитошћу разлоге о слободи одбране и имунитета што је закон дао плевдирајућем адвокату. Ево тог говора:

„Право одбране! Могу ли, изговарајући ове речи пред вама, претварати се да не знам за оне горке рекриминације што су оне недавно подигле?“

Адвокатска говорница је терен борбе. Она има, дакле, својих узбуђења, својих плаховитости, па и својих жестина. Ко би се могао томе и чудити? Али зар не постоје бар извесне границе које би требало адвокату забранити да их прекорачи, под казном да навуче на себе најозбиљније одговорности? А, ко је тај човек, — не говорим још о адвокату — ко је човек, који ће позван да заштити интересе свога пријатеља, или просто какво треће лице, изван сваке дебате Правде, — моћи да то учини без узбуђења, без ватре, и, ма шта да се догоди, без жистине? Где је тај кога приговор, противречност неће раздражити, и који се може зарећи да не нагони противника да јаукне под ударом снажног противодговора?

Сада постављам исто питање за адвоката: Реч је, вели се, једно оружје. Ко је тај адвокат, који би, рукујући њиме, узео на себе обавезу да неће никога повредити? Смело могу рећи да нема ни једнога. Суштина наше професије је независност, у најширем смислу: мислити слободно, исто тако говорити, ето право одбране у потпуној целини. Како би и могло бити друкчије? Ми смо одјеци захтева, интереса противних страсти, и закони реперкусија не престају бити истинити када се они примењују на ствари разума и срца.

Али, пре но што би се судило о држању адвоката на њиховој говорници, треба помислити на природу судара, који се ту дешавају. Срећни, без сумње они од наших другова, који се готово искључиво баве ведрим делокругом чистог права, који би могли, и без икаквих незгода за њихове процесе да не изговоре име њихових клијената, или да их назову, као у школи: *titius* или *titra*! Срећни су такође они који истражују у опису индустријских материјала проналазачких напредака човечијег духа, у место да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

траже у људским слабостима тајну својих невоља!

Злочинцу су част, слобода, живот, (les enjueх) улози наших борби. Затим, питања породична са њиховим многобројним и не-обично раздражљивим расправама: раздвајања од стола и постеље, прељуба, непризнавање, одрицање патернитета, збацивања са тусторства, насилно одузимање детета од оца

или матере из разлога недостојаности, тестаменти са њиховим неизбежним последицама, крађе и уништавања истих, затим разне финансијске операције, упропашћење једних, одговорност других, ужас свију!“

Ове пламене речи речитога Филатефа савсвим јасно илуструју узвишеност адвокатске професије и допуњују оно неколико мисли, напред изложених.

О ЧЕКУ И ЊЕГОВОМ ПОКРИЋУ

ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

АДВОКАТ

(СВРШЕТАК)

III. Да ли непостојање покрића чека у времену његове презентације на исплату сачињава само по себи кривично дело?

Према концепцији већине савремених законодавстава непостојање покрића чека у времену његове презентације на исплату не представља кривично дело, *сем у случају кад целокупна трансакција има све елементе којег кривичног дела*. Зато готово сва законодавства и предвиђају, да сопственик чека има право регреса према издаваоцу чека, ако трасат одбије исплату. Али како је издавање чекова без покрића штетно по новчани саобраћај и вређа јавни интерес, јер је чек од неоцењивих услуга за економски саобраћај, то су законодавци предвидели и казнено-правне санкције у циљу боље и успешније заштите чековног промета, да се не би убило поверење у њега и умањила његова употреба. Законодавци су тим санкцијама прибегли само зато, што то налажу јавни интереси, интереси опште заједнице.

Од ових кривичних дела која у чековном промету могу бити у питању, најчешће је дело *преваре*. Истина је, да сопственик чека у кривично-правном погледу има права регреса према трасанту чека у случају нехонорисања истог од стране трасата, као што је тачно и да сопственик чека сноси ризик, ако прими чек издан од лица које није солвентно или које, са ма ког разлога, дође у немогућност да одговара својим обавезама, или, најзад, ако прими: неискраван, н. пр. фалсификован чек. Али и ако је то тачно, несумњиво је и то, да издавање чека без покрића, ако околности под којима је оно учињено сачињавају по кривичном закону све саставне елементе дела преваре, представља то преступно дело и повлачи за његовог извршиоца казнено-правне санкције. Само издање чека без покрића, од солвентних лица без

других кривичних елемената, не сачињава ни у једној земљи дело преваре, па се ни код нас, крај све непотпуности законодавства не би могло тако протумачити. Ваља истаћи типичност случајева, да у многим земљама моћне банке и финансијери, велики индустријалци и трговци, често издају чекове без покрића, немајући могућности, због својих многобројних послова, да имају свагда тачну евиденцију о својим депозитима код банака, на које повлаче чекове. И те банке исплаћују такве чекове из обзира према тим установама и пословним лицима. Ако би се и код таквих случајева повлачење чекова без провизије сматрало као кривично дело, онда би се дошло до нежељених последица у економском саобраћају.

С тога су најновији закони о чековима диференцирали у свима појединостима питања о покрићу чека у вези са кривичном одговорношћу трасанта чека. И док су страна законодавства одговорила савременим потребама економскога саобраћаја нормирањем тих случајева, наше правосуђе, неоријентисано у њима, одступило је од тих усвојених савремених начела, доношењем одлука, које ни у колико не одговарају гледиштима модерних законодавстава.

Да то илуструјемо, изнећемо један конкретан случај из нашега правосуђа.

Један Првостепени Суд поводом оптужења директора једне банке, да је издао чек без покрића једном лицу, које је пристало на постдатирање тога чека вученог на Народну Банку, па на дан презентације банка није могла да му га исплати због инсолвентности, у чему је тужилац наилазио да је директор извршио дело преваре, — пустио је оптуженог испод суђења. Касациони Суд на жалбу заинтересованог лица поништио је решење Првостепеног Суда мотивишући своје решење овако:

„Чек као нарочити инструменат за плаћање није предвиђен у законодавству пређашње Краљевине Србије до једино у закону о Привилегованој Народној Банци Краљевине Србије још од њеног оснивања 6. јануара 1883. год.

По томе све радње по чековним пословима у позитивном законодавству могу имати једино ослоња у наређењима грађанског законика, у трговачким обичајима, с обзиром на појимање и третирање чека као специјалне исплате по закону о Народној Банци (чл. 11.), по статуту Народне Банке (чл. 19., 7. и 6.), по правилима за послове са повлашћеном Народном Банком од 30. јануара 1884. г. (чл. 37. и 38.), по правилима за жиро послове Народне Банке (чл. 2., 14., 17. и 18.), по упутствима за учествовање у поштанско-чековном промету и чековних завода у Загребу, Љубљани и Сарајеву (чл. 1., 5., 10., 13. и 19.) и најзад на принципима који владају у науци у погледу третирања чекова.

По постанку чека, који води своје порекло из Енглеске, у којој је обичај да се готовина коју једно лице притежава *дейонује* (што се назива *покриће чека*) у какву банку, под погодбом да банка чини *исплате по налозима тога лица*, не спада у кредитне папире, већ у *средство за исплату*, другим речима заменик је новца.

Отуда и доктрина и пракса дају дефиницију чека као писмена, којим издавалац повлачи свој депозит и потраживање, које има код трасата.

Из природе постанка чека, из његове научне дефиниције и из циља да је заменик новца — средство плаћања — једна од битних претпоставака, која је нераздвојна од појма чека, јесте *дейозит* издаваоца чека код онога на кога се чек вуче.

Према томе између трасанта и трасата заснива се уговор о чеку, који се састоји у томе што трасант депонује извесну суму код трасата (покриће), а овај се опет обавезује да његове чекове исплаћује те му у том циљу издаје чековске бланкете, на којима мора стајати фирма банке, која има чекове исплаћивати.

И када издавалац чека, свестан тога да нема депозит — покриће у каквој банци у циљу чековске радње са том банком, ипак издаје чек на такву банку, *онда он опет свесно подржава у своју користиљубиву намеру заблуду лица, које не може да прешћостави да ће неко моћи, смећи и хитети издавајући чек, а да стварно нема уговора о чековној радњи с банком на коју чек повлачи.*

Па када издавалац ипак то чини, издаје чек, који нема покрића — депозита, онда

се у таквој радњи показују сви карактерни знаци преваре из § 253. каз. зак.

Кад се из конкретног случаја оптужења види, да је оптужени издао тужиоцу чек на Народну Банку на суму од 100.000 динара и ако је знао да његова банка нема никакав депозит код Народне Банке, који би служио као покриће овом издатом чеку, он је тим својим поступком према тужиоцу извршио дело преваре из наведеног законског прописа“.

На ово решење Касационог Суда Првостепени Суд дао је ове противразлоге:

„Суд овај не пориче да чек као установа модерне трговине и развијених привредних односа постоји на принципима, који су изнети у примедбама Касационог Суда. Чек није кредитни папир, већ налог за плаћање и у том правцу треба да се креће тумачење операције, која би се хтела регулисати чеком.

Чеком се не заснива никакав однос између контрахената, између ремитента и трасанта чековског.

Тај је однос постојао пре издавања чека, који је претходио радњи издавања чека. Према томе чек долази као логична последица ликвидирања тога односа, који је следствено произвео на страни чековског ремитента право, да од трасанта чековског потражује извесну суму новца. И трасант не располажући готовим новцем — јер овај и не држи при себи, већ при банци — трасату — издаје ремитенту налог на трасата — чек, да код трасата наплати суму новца у чеку предвиђену.

И трасат ће наравно исплатити чек, ако је уговором о чеку на то обавезан, у противном одбиће исплату чека.

Горњи принцип постоји и у науци о чеку, а изражај су добили у модерним законима страних држава.

Чек као привредна установа није конституисан ни у једном предратном закону Краљевине Србије, као што је то случај са меницом, коју трговачки закон регулише у свом II одељку. Према томе и немогуће је говорити о чеку са законске тачке гледишта. Одредбе у закону о Народној Банци и њеним статутима и правилима за жиро-послове, као и у закону о пошт. штедном и вирманском промету у Краљевини С. Х. С., додирује чек као радњу, — операцију банака, а не регулише сам чек, те нам и ти законски прописи не могу послужити као закон и ауторитативни извор из кога се могу дати потребна и меродавна посматрања код нас о чеку.

Остају нам дакле: наука о чеку, одредбе грађанског законика и пракса заснована у нашој трговини с обзиром на горње писане

одредбе. И с обзиром на све горе изложено може се категорички тврдити, да трасант издајући чек ремитенту — упућујући ремитента трасату да му овај као благајник исплати чек и ако чек није покривен, не чини никакво кривично дело.

Ни у једном страном закону, па ни горње одредбе наших закона, које се дотичу чека, не инкриминишу овај факат, нити се пак из принципа чека, које имамо у науци, то може извести. Факат је овај, да се уговором између трасанта и трасата, који се назива уговор о чеку, скоро увек константује да ће трасант бити дужан да за исплату чека мора снабдети трасату покрићем, али се немање покрића никад не може сматрати као кривично дело.

Према томе издавање чека од стране оптуженог, као директора банке, не може се сматрати као кривично дело и ако је истрага утврдила да је оптужени знао, да у том моменту, када је чек издат, није било покрића чековског.

У конкретном случају оптуженог, представљено дело преваре, евентуално и кривична одговорност оптуженога за то дело, има се посматрати у вези саме представке тужиоцехе у тужби и његове речи на претресу, а нарочито с обзиром на његово признање онако, како је он то признање учинио код иследне власти и при ком консеквентно остаје и код Суда.

Шта представља тужба и шта признаје оптужени? Једну исту радњу, а то је: да је тужилац дао Банци 100.000. дин. у зајам, с тим, да је она њему издала под 7. IX. 1923 год. чек постдатиран и вучен на Народну Банку Краљевине С. Х. С., код које је Банке она имала жиро-рачун. И на дан презентације чека, како тужба представља 15. IX 1923. год. трасат — Народна Банка — одбија исплату чека, јер овај нема покрића. У ствари између ремитента чековског и трасанта уговорен је краткорочни зајам, који је увијен у форму чека. На тај начин чеку је дат савим други карактер и од налога за плаћање, постао је исправа, која представља уговор о зајму.

И кад тако ствар стоји, онда се чек, као такав, са наменом, коју су му одредили тужилац и Банка — има и посматрати, т.ј. као исправа о зајму.

У овом случају како би се могло замислити кривично дело кад дужник нема да плати о року извесан дуг. У место да тужилац о року дође право код Банке и код ове тражи наплату, он иде његовом благајнику — трасату и од овога буде одбијен за исплату дуга, јер у каси нема пара.

Као што се види из овога разлагања, у оваквом случају нема, нити може бити кривичног дела преваре, јер само издавање чека без покрића не представља кривично дело.

Истрага није утврдила да је при издавању чека било какво лукавство и лажно представљање, или прикривање истине од стране оптуженога, услед којих је тужилац натеран, те је на уштрб свога имања учинио што.

Код тужиоца нема ни заблуде, коју је оптужени подржавао из користољубивих намера. Кад нису утврђени ти елементи, онда нема ни кривичног дела преваре из § 251. каз. зак.

Ово у толико пре, што је признањем самог тужиоца (§ 225. к. с. п.) утврђено: да је приватни тужилац своје потраживање по инкриминисаном чеку пријавио у нагодни поступак, који се води код Трговачког Суда и на тај начин и сам пристао да се то потраживање регулише тим путем, те његово потраживање евентуално неће услед новације обавезе ни потицати из чека, већ из нагодног решења, које буде донето по нагодном поступку“.

Ми налазимо да је гледиште Касационог Суда, које је принципијелно у сагласности са општим начелом усвојеним у питању покрића чека, у толико нетачно, што у овом конкретном случају није водило рачуна о врло важној чињеници, коју усвајају сви савремени законодавци: да чек губи своје својство ако је употребљен за ма какву другу намену, а не ону, коју по својој природи, и у духу закона, има и да су према томе решење Првостепеног Суда, као и његови противразлози, у духу савремених начела усвојених у најновијим чековним законима европских земаља. А ево зашто.

Неоспорно је и несумњиво, да је чек, у начелу, као што је напред већ изложено, инструменат за плаћање. То је његова суштествена одлика. Али не само француски, већ готово и сви други садашњи закони одузимају чеку његов карактер:

а) ако се о року не поднесе на исплату и због неисплате не протестира, и

б) ако се не употреби као средство за плаћање, већ се, било у циљу избегавања државних такса, или ма са којих других разлога, искористи за другу сврху, као н.пр. за исправу о зајму или томе слично. И ти су законодавци овај други случај *нарочито* врло строго ценили и санкционисали, колико са фискалних разлога, толико у интересу правилног коришћења чековних радња у новчаном саобраћају.

У француској јуриспруденцији ово начело одавно је у примени. Од многих објављених случајева у Bulletin Criminel, нека нам је до-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пуштено изнети један који је цитиран у бр. 349 тога часописа. У том случају француски Касациони Суд донео је овако образложено решење: „С обзиром на то, да су кривичне казне, предвиђене чл. 6. закона од 1865. г., применљиве само под условом предвиђеним у чл. 405. крив. зак. и да предаја постдатираног чека без претходног покрића, у циљу да се њиме постигне ослобођење од једне обавезе, не представља само по себи преварни маневар у смислу чл. 405. крив. зак. Касациони Суд ништи решење, тога суда итд.“

Са малим изузетком сви нови законици о чеку повлаче разлику између издавања чека без покрића, које по другим околностима нема елемената кривичног дела и издавања чека без покрића, које те елементе садржи. Тако је и најновији француски закон од 2. августа 1917. год. у своме чл. 2. предвидео да се издавање чека без покрића, у хрђавој намери, казни затвором од 2 месеца до 2 године и новчаном казном, а казни се, као и раније, као превара, по чл. 405. крив. зак., ако се стекну сви битни елементи за постојање тога дела. Из редакције те законске одредбе види се, да француски закон под извесним условима издавање чека без покрића предвиђа као засебно кривично дело. Ти услови су: несавесност издаваоца чека, тј. његова рђава намера и недостатак претходног и расположивог покрића. По себи се разуме, да би по нашем закону као трећи елемент за постојање дела преваре било оштећење притежаоца чека.

С погледом дакле на све напред изложено, као и на то, да по нашем закону издање чека без покрића не представља кривично дело, издаваоци таквих чекова не би могли бити чињени одговорним ни суђени по начелу „nulla poena sine lege“, сем у случајевима код којих, према свима другим околностима, постоји дело из § 251. к. з.

Према томе и код нас, као и у законцима других земаља, заблуда издаатеља чека који је мислио да је код трасата имао покрића, а међутим га је исцрпео, није кажњива.

Савесност гесп. несавесност издаатеља чека, фактичка су питања.

По готово општем становишту усвојеном у разним законима постдатирање чека не цени се по датуму, већ по дану стварнога издања.

Из свега изложеног изилази, да постдатирање чека са знањем његовога притежаоца теоријски не представља кривично дело са разлога, што трасант тиме није овог одржавао у заблуди да је чек покривен, док стварно то није, и тиме га навео да учини нешто на уштрб свога имања. Притежалац у таквом случају није ни преваром, ни лукавством, ни лажним представљањем или изопачавањем истине доведен у заблуду и у њој одржаван, већ је готово по правилу свестан да таквим чеком замењује исправу о зајму.

Па кад наш кривични закон не предвиђа засебно кривично дело за издање чека без покрића, онда се наши судови за сада имају у главном ослањати на трговачки узанс. Напред је изложено, да у узансу Београдске Берзе о чеку постоје одредбе у чл. 51—64.

У последње време поједине банке у великим светским центрима дају чеку својим операцијама донекле вид кредитног оруђа. Банке дају зајмове на чекове, нпр. чек у фунтама заложу се и дигну се динари или која друга валута.

Наши судови према свему морали би се држати код расправљања питања о покрићу чека не само наших трговачких узанса, већ и доктрине и страних законодавстава о чеку, тежећи да своје одлуке саобразе савременим потребама економског саобраћаја и принципима науке.

Ваља, најзад, истаћи, да и пројекат закона о чеку, који је израдио Министарство Правде, не одговара свима овим условима, јер је израђен према пројекту усвојеном на Хашкој Конференцији од 1912. год., који не садржи најновије измене унете у доцнијим законима европских земаља. Желети је, да и Министарство Правде и Народно Представништво те важне консидарације имају у виду при доношењу чековног закона.

О ОДУСТАНКУ ОД ПАРНИЦЕ¹⁾

БОР. А. МИЛОЈКОВИЋ

СУДИЈА БЕОГРАДСКОГ ТРГОВАЧКОГ СУДА

У *оштите*: О одустанку говори само §. 143, гр. пост., који у редовном поступку предвиђа одустанак:

¹⁾ Пошто у овој расправи у теорији и пракси местимиче је одступано од мишљења које влада, радовали би се да будемо допуњени и исправљени.

1. као једностран акт, ако је дат до момента предаје тужбе туженом,

2. као двостран акт, везан за „саизволење“ туженог, после предаје тужбе туженом на одговор. —

У првом случају за његову важност до-

вољно је само писмена манифестација тужичеве воље за одустајањем од парнице, а у другом случају усвајање те манифестације од туженог.

У кратком поступку, према пракси, усвојено је: да за ток процедуре, у колико не постоје специјални прописи у глави XVII. грађ. пост., важе општи прописи редовног суђења¹⁾. Према томе кад у кратком суђењу нема изричног специјалног прописа за одустанак од парнице, — онда и ту важи општи пропис редовног суђења из §. 143. гр. пост. — Да ли је то правилно, или је ту просто празнина у закону?...

За одустанак од права у опште, који као шири појам обухвата и одустанак од парнице, нема прописа у грађанском судском поступку. За њега важи општи пропис §. 13. грађ. закона, по коме воља људска за све правне послове замењује закон, у колико закону (материјалном и формалном) није противна. Иначе грађ. пост. предвиђа само одустанак од парнице, подразумевајући под њим само одустанак од започете процедуре, а не и одрицање и од самога права, које би било у ствари поништавање самога права на тужбу

Одустанак као једностран акт важи од момента предаје писменог одустанка Суду, а као двостран акт од момента кад га тужени прими. У оба случаја погрешно би било сматрати да одустанак важи од момента судске одлуке, која га, *често много доцније*, само констатује. —

Правна способност, за одустанак од парнице јесте она, коју има субјект у грађанском поступку, у опште, а не и носилац самог спорног права, и саме способности бити парничар. Зато на пр. старалац може одустати од парнице, али не и поравњати се, жена као пуномоћник мужа исто. За одустанак од права на против тражи се друга способност, а то је способност, која и за равнање и за располагање.

У *крајком суђењу*: општи пропис из §. 143. гр. п., који говори о могућности једностраног интегралног одустанка од парнице у редовном поступку неприменљив је генерално, јер *прво* у кратком суђењу нема одговора на тужбу, а *друго* за кратко суђење процесуално је често везан као услов (премда не облигаторан) процедура *нарочитог* поступка за обезбеђење. — Пракса је код примене овог §-а била двојака, узимајући да: 1. може бити одустанка од тужбе без престанка туженог у сваком стадијуму

кратког поступка, полазећи од тога, да се у недостатку специјалног наређења мора интегрално применити само §. 143. гр. пост., пошто у овом суђењу нема достављања тужби; — или 2. може бити оваког одустанка у приципу, али само до тог момента док осудно решење није достављено туженом; после достављања само уз престанак туженог.

Ratio legis за законску стипулацију из §. 143. гр. п. јесте у томе, што у већини случајева сам интегрални одустанак од парнице, као једностран акт, јесте већ потпуно Restitutio in integrum, пошто није било никаквих последица за тужену страну, и ова реституција и јесте циљ одустанка. Као даљи разлог практичне важности могло би бити тежња да се упрости судска процедура, јер би на крају крајева ту и код примања одустанка могла искрнати тешкоћа услед захтева тужене стране на накнаду штете, ако не за убијено добро име, глас и кредит, а оно бар за престанак суду, што би у суштини опет било нов спор...

Ако би се узело да исто треба да важи и за кратко суђење до достављања т.зв. осудног решења, то не би било правилно, јер је врло често сама тужба по кратком поступку везана за обезбеђење, управо њиме је условљена по § 386. грађ. суд. поступка. И сад ако одустане од тужбе један такав поверилац, који је по § 386. грађ. пост. био приморан подићи тужбу ради правдања претходне прибелешке и забране, онда није истина да такав тужилац све до „осудног решења“ није туженом проузроковао никакве трошкове, никакав атак на материјално правну сферу. На против, он му је у забрањивањем, пописом евентуалним одузимањем ствари могао проузроковати не мале трошкове, не мале непријатности, губљење времена, убијање имена и кредита?! Још мање је оправдано усвојити одустанак од тужбе без престанка туженог после осудног решења, и ми смо њему апсолутно противни.

О неком прибегавању судској пракси, да она утре пут једнообразној процедури, не може се овде говорити, јер у домену грађанско-судског поступка, као закону јавноправног карактера, нема места аналогiji, а пропис § 11. грађ. закона, који говори о судском тумачењу закона, може се односити само на материјални грађански законик, а не и поступак, немајући при том снагу закона.

Због тога смо мишљења: да се код одустанка код тужбе у кратком суђењу мора правити разлика: да ли је тужби претходило обезбеђење (забрана или прибелешка), или није. Ако је овај други случај, — онда је

¹⁾ Тако и д-р Д. Аранђеловић у расправи: „Кратко суђење...“ у делу: „Правне расправе“ 1921. стр. 94-106; и ако то истина изрично не помиње.

одустанак по последицама, а делимично и по правној природи потпуно истоветан са једностранним одустанком од тужбе у редовном поступку. С тога је *Restitutio in integrum* у овом случају толико постигнут колико и у редовном суђењу самим одустанком, што чини да би тражење пристанка од тужене стране овде било само један излишан посао. Зато и овде треба уважити одустанак без пристанка тужене стране, сматрајући овакав одустанак потпуно као један потпуно једностран правни посао невезан за форму. Дефиниција оваког одустанка била би: она генерална, најшира: одустанак од парнице јесте напуштање процедуре од тужиоца. Суд по оваком одустанку исти уважава решењем. (Сад је питање: да ли је правилно не известити туженога о уважању одустанка и акта оставити у архиву? Налазимо да није, јер закон ништа противно томе не наређује а сав рад до достављања тужбе туженом јесте само рад суда са тужиоцем и тужени за њега још не зна, а нема ни потреба да за њега сазна. Извештавати туженога о овоме, по обрнутој логици просто из тога разлога што то закон не забрањује, неумесно је). — Ако је пак тужби (овде: „правдајућој тужби“) претходило обезбеђење, — онда налазимо да голи одустанак тужиоца од парнице апсолутно није у стању да ствар поврати у првобитно стање, јер је обезбеђење имало напред наведене последице, које дубоко засецају у материјалне интересе туженог, — те с тога одустанак не треба уважити без пристанка тужене стране. Овај пристанак туженога потребан је, јер тужени баш сада може имати правног интереса да не прими одустанак, да се не би доцније изложио новом спору због исте ствари. Непримање одустанка у принципу закон претпоставља кад говори о примању одустанка у начелу, пошто тужени увек има права на суђење. Од интереса је само: да ли одбијање одустанка мора бити мотивисано или не? Ми сматрамо да француско право у пракси сасвим оправдано не уважава одбијање одустанка ако није доказан правни интерес тога одбијања¹⁾ — Дефиниција овога одустанка, који се мало разликује од предњег била би као у Француском праву: одустанак од парнице јесте напуштање процедуре од тужиоца примљено од туженог²⁾.

Правна природа одустанка: Пристанак тужене стране на одустанак од парнице по

¹⁾ Француски Касациони Суд одлуком од 24. децембра 1906. г. (З. 1907. 1.399): „на судовима да суверено оцене и одлуче о мотиву давања и одбијања одустанка“.

²⁾ Glasson et Colmet-Deage: Précis. de procédure civile 1908. стр. 18.

својој правној природи даје правном послу одустанка од парнице у опште карактер консенсуалног уговора. Он по својој суштини и правној природи, јесте нека врста поравнања, те по томе, оно што у принципу важи за поравнање, у многоме важи и овде. Странке, које се саглашавају о одустанку саме одлучују о спору између њих за тај мах, не везујући свој споразум за нарочиту форму. Овај споразум долази на место суђења, које би настало да се нису споразумели. То што тужилац за себе не тражи ништа, одузима оваком одустанку карактер теретног уговора и разликује га од поравнања, које је увек теретан уговор (комутетиван или елеаторан) захтевајући чисто и јасно обостране жртве за откупљење мира купљеног поравнањем. Но ако се при оваквом одустанку странке унапред споразуму и о трошковима и другом чем, онда овакав одустанак јесте и одустанак и поравнање. Примање одустанка уз извесне концесије, накнаде или уступке, чини да ће се одустанак ценити по прописима и принципима у важности за поравнање.

Као што се види има разлике у правној природи једностраног одустанка и одустанка по пристанку тужене стране. Одустанак и један и други повлаче за собом ове разне последице: спор свршен једностраним одустанком од парнице могао би се поновити међу истим странама и не прекида застарелост, јер повраћа ствар у стање пре тужбе; док се спор окончан са пристанком тужене стране већ не би могао поновити ако садржи: клаузулу о забрани поновљења спора или одустанак од права. Правилније: друга страна би могла, ако одустанак обухвата одрицање од права истаћи ексцепцију пресуђене ствари (или тачније: *litis per transactionem finitae*). Дакле: спор оваквим споразумом — одустанком свршен може се противставити новом спору међу истим парничарима као једном пресуђена ствар, ако има са ранијим спором исти предмет и основ. Стране су обавезне да се покоре споразуму на који су пристали. Ну и овде ако је воља тужиоца уперена само на одустанак од парнице без везе са правом тужиоца које је предмет спора, — онда и ова тужба не прекида застарелост и не смета тужиоцу да спор обнови. Сам одустанак од права, било као једностран акт, било као двостран акт примљен од тужене стране, ништи само право и не дозвољава поновљење спора. Још: редован одустанак из §. 143. гр. пост., има особину да предупредује и гаси процес, исто као и поравнање, од кога се разликује само тиме што се код поравнања то постиже обостраним узајамним жртвама уступцима, а

овде то не. Овде има још једно разликовање, а то је: да право поравњања претпоставља увек постојање једног сумњивог права, спорног т.ј. оспореног, или способног да буде оспорено. Ако овог услова нема, уговор о поравњању није без важности, јер може према приликама бити прикривен у облик поравњања и сачињавати уговор о продаји, деоби, поклону или томе подобно, — но тада то није поравњање, и на уговор ће се применити особена правила појединих правних послова стварно садржаних у поравњању. Према томе право код правог поравњања треба да је сумњиво у појмовима странака, док код одустанка тужиоца нема те сумње о праву у моменту одустанка. Што се тиче тужене стране, она у моменту пријема одустанка може имати идеју о спорном праву као сумњивом, али не мора. У осталом ово се питање мора увек посматрати на један субјективан начин са гледишта парничара без обзира да ли је спор умесан, или није, да ли постоји или ће тек настати.

Инцидентни код одустанка: Логички од више тужилаца један може одустати, док други то не морају. Ако је више и тужених, онда један од тужилаца може одустати према једноме или више тужених. Исто тако од више тужених неки могу примити одустанак, а други не морају. — Исто тако одустанак се може односити само на делимичну процедуру: на пр.: одустанак од незадовољства, тражења задржања решења од извршења, одустанак од једнога или више аката. Мора се имати у виду да одустанак од правних средстава већ засеца у одустанак од права у исто време, те стоји на средини између одустанка од делимичне процедуре и одустанка од самог права.

Да ли је потребно саизволење туженог на одустанак ако је тужени у одговору на тужбу или на првом рочишту пре одустанка ударио на ненадлежност суда? Француско право сматра да то саизволење није потребно, јер је одустанак у ствари примање и пристајање на то ударање на ненадлежност¹⁾ са чиме у истини отпада процес. Ми сматрамо да би код нас овако тумачење било и сувише екстензивно. —

Шта ће бити ако је одустанак пао у време кад је већ настала споредна или главна интервенција? Код споредне интервенције (§. 65. гр. п.) одустанак производи према умешачу исто дејство које и према парничару уз кога је у спор пришао, па било да је одустанак изјављен пре достављања тужбе

на одговор туженом, било после. Код главне интервенције (§. 66) одустанак тужиоца је без штете и утицаја на његово право. —

Ревокација одустанка: Француско право (§. 402 и 403 франц. гр. с. п.), које за егзистенцију одустанка тражи да је одустанак у сваком случају примљен од туженог, дозвољава да се одустанак може опозвати, све док га тужени не прими. Код нас мора се правити разлика: да ли је одустанак пре достављања тужбе на одговор, или после. Пре достављања тужбе на одговор тужилац може одустати од тужбе кад хоће. Тај одустанак производи дејство чим се јавно манифестује, т. ј. чим се акт одустанка *прими* у суду. Према томе ревокација оваког одустанка је правно немогућа, јер акт ревокације не може да поништи одустанак. Акт ревокације одустанка је дакле правно ирелевантан акт, јер није у стању да произведе никакво дејство. Тужилац ако хоће да оживи опозвату тужбу, он то не може учинити ревокацијом одустанка од парнице, већ мора да поднесе нову тужбу. Чак сматрамо да би било правилно да се овако узме ствар и у француском праву, и не призна ревокацији ретроактивно дејство. Код нас је у пракси подељено мишљење: једни сматрају да је ревокација оваког једностраног одустанка могућа, а други не. Код првог мишљења имали би смо само да учинимо ову примедбу: ако се узме да је ревокација одустанка могућа, — онда значи да она у погледу прекида застарелости мора имати извесно дејство, али какво? Да ли оно прекида застарелост од момента тужбе, или од момента ревокације. Немогућност да се на ово тачно одговори, и компликованост, која би наступила у правним последицама, ако се узме да је дејство ревокације као и да није било одустанка и чини, да је најбоље узети да је ревокација одустанка правно ирелевантан акт. Много је простији и очевиднији случај ако је ревокација пала кад је одустанак примљен од друге стране. Процес овако напуштен могао би се оживети само новом тужбом, јер је узајамним споразумом процес очевидно већ раније угашен, а угашен је у моменту пријема одустанка. —

Како реформисајти одустанак: Ово нас наводи на мисао, да би било боље у нови закон о грађ. суд. поступку унети опширније опредељење о одустанку и:

1. Дозволити одустанак у редовном суђењу и даље по §. 143. садањег грађ. суд. поступка, но да пристајак туженог није потребан још

¹ Glasson et Colmet — Gesge: Précis... de procédure. Стр. 21.

² G. Beandry — Lacantinerie: Précis de droit civil 1900. год. Art.: 984. Стр. 620. —

и онда ако тужени у одговору на тужбу, или ако одговора није било, онда на првом рочишту, оспори надлежност.

2. Усвојити да тужени не може без разлога и доказаног правног интереса одбити пријем одустанка. Одбијање Суд има да цени као фактичко питање, и ако је одбијање без разлога и интереса, онда ће се одустанак уважити с тим да парнични трошак од одбијања до овог уважења падне на терет туженог.

3. Дозволити одустанак у кратком суђењу без пристанка тужене стране, само ако тужби

није претходило тражење средста обезбеђења, или ако осуда у кратком суђењу још није достављена туженом. Ако је пак тужби претходило тражење обезбеђења, или је осуда достављена туженом онда уважити одустанак само са пристанком туженога.

4. Одустанак од тражења средста обезбеђења може бити једностран без пристанка дужника ако од суда није писато за реализацију обезбеђења, иначе само са пристанком дужника.

5. Суд мора на захтев странака да решава и о парничним трошковима.

МЕЂУНАРОДНО ЗАКОНОДАВСТВО У ОБЛАСТИ МЕНИЧНОГ И ЧЕКОВНОГ ПРАВА

НИКОДИЈЕ Д. ПАХОРУКОВ

СЕКРЕТАР МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

Развитак међународног економског живота тражи изједначење меничног и чековног права. Покушаји хашких конференција 1910. и 1912. године, на жалост, нису се увенчали успехом. И сада после светског рата ми се налазимо у истој стању разноликог меничног и чековног законодавства, као и раније.

Тешко се снаћи у овој законодавству ономе, ко не прати његов развитак, а тешко га и пратити, јер је готово немогуће доћи до стручних часописа и збирки закона страних држава.

Међутим интерес наших правничких кругова према међународном законодавству у области меничног и чековног права расте сваког дана све више и више.

Да задовољимо интерес нашега правништва у овој погледу, ми ћемо изложити овде садање стање међународног законодавства у овој области.

Овом приликом ми ћемо се осврнути и на предлоге меничног и чековног закона за Краљевину С. Х. С., које је израдила подсекција Приватноправног Одсека Сталног Законодавног Савета Министарства Правде.

Од специјалних закона и законских прописа, који се односе на меницу и чек, важе сада:

I. у *Белгији*: а/за меницу — Закон од 20-V-1872. г.; Закон од 10-VII-1877 и Закон од 19-IV-1924 г.; б/за чек — Закони од 20-VI-1873 г.; 31-V-1919 г. и 14-VIII-1919 г.

II. у *Бугарској*: а/за меницу — Трговачки законик од 13/30-V-1897 г. књ. I. глава 10 и 11. б/за чек. — Трговачки Законик од 30-V-1897. §§ 640—648 са изменама од 21-XII-1925. г.

III. у *Аустрији*: а/за меницу — Менични Закон од 26-I-1850 г.; б/за чек — Закон од 3-IV-1906. г. и наредба од 26-X-1918. г.

IV. у *Грчкој*: а/за меницу — Трговачки законик од 16-VII-1910.(§§ 109—183); б/за чек — Закон о чеку од 28-IV-1918 бр. 1338.

V. у *Данској*: а/за меницу — Закон од 7-V-1880. г.; б/за чек — Закон о чеку од 23-IV-1897. г.

VI. у *Енглеској*: а/за меницу — Закон од 18-VIII-1882. и 8-XI-1917. г.; б/за чек — Закони од 1882 и 1906. г.

VII. у *Естонији*: а/за меницу — руски менични закон од 27-V-1902. г.; б/за чек — закона нема; ради се по узансима берзе.

VIII. у *Италији*: а/за меницу — Трговачки законик од 2-IV-1882 г. — (чл. 251-368); б/за чек — Трговачки Законик (чл. 339-344).

IX. у *Литвији*: а/за меницу — руски менични закон од 27-V-1902. г.; б/за чек — Закон о чеку од 18/III-1921 г.

X. у *Литванији*: а/за меницу — руски менични закон од 27-V-1902 г.; б/за чек — Закона нема; ради се по узансима Берзе.

XI. у *Луксембургу*: а/за меницу — Закон од 15-IX-1807. г. са изменама од 12-II-1867; 9-III-1874, 6-V-1874.; 2-II-1881., 23-XII-1913. и 7-VIII-1920. г.; б/за чек — Закона нема; ради се по узансима Берзе.

XII. у *Мађарској*: а/за меницу — Закон од 5-VI-1876; г., и од 1-VI-1925. г.; б/за чек. — Закон од 31-XII-1908. г.;

XIII. у *Норвешкој*: а/за меницу — Закон од 17-VI-1880. г.; б/за чек од 24-III-1898. г.;

XIV. у *Пољској*: а/за меницу — Закон

од 1-1-1925. г.; б./за чек — од 14-XI-1924. г. и од 16-VI-1925. г.

XV. у *Русији*: а/за меницу — Менични Закон Р. С. С. Фед. Републике од 20-III-1922; б./за чек — чековнога закона нема; ради се по узансима;

XVI. у *Финској*: а/за меницу — Закон од 29-III-1858. г.; б./за чек — Закон од 11-VI-1920. г.

XVII. у *Француској*: а/за меницу — Зак. од 11-IX-1804 год. (Code de Commerce. — Глава VIII књ. I); са изменама и допунама од 3-V-1862 г.; 7-VI-1894; 28-III и 23-XII-1904.; 13-VII-1905.; 20-XII-1906.; 8-II-1922; и 28-VIII-1924.; б./за чек — Закони од 14-VI-1865., 19-II-1874., 13-XII-1911.; 26-1917. и 2-VIII-1917.;

XVIII. у *Холандији*: а/за меницу — Трговачки Законик, чл. 100-207; Зак. од 8-VII-1925. г.; б./за чек — Тргов. Законик од 8-VII-1925. г. (чл. 208-209).

XIX. у *Чехословачкој*: а/за меницу — важи аустријски менични закон од 25 I 1850. г.; б./за чек — аустријски чековни закон од 3-IV-1906. г.

XX. у *Швајцарској*: а/за меницу — Швајцар. облигационо право/Закон од 30-III-1911. г.; (чл. 720-829); б./за чек — Облигационо право (Зак. од 30-III-1911 (чл. 830-837).

XXI. у *Шведској*: а/за меницу — Закон од 7-V-1880. г.; б./за чек — Закон од 3-VIII-1897.

XXII. у *Шпанији*: а/за меницу: Трговачки законик од 22-VIII-1885. г.; са изменама од 29-VIII-1903. г.; б./За чек — Трговачки законик: чл. 534-543); и Краљ. Декрет од 9-1-1923. г. — о прецртаним чековима.

Наша држава у погледу меничног и чековног законодавства представља јединственост шаренила од законских прописа јер ми имамо неколико меничних закона и безброј законских прописа, уредаба и наредаба, које се односе на меницу. Тако исто постоји више прописа и за чек.

На име, ту се налазе: 1) Мјенбени Закон за Хрватску; Зак. чл. XXVII — Заједничког Хрватско-Угарског Сабора од год. 1876; и 2) општи менични ред са уводним законом од 25-1-1850. г. (Лист Држ. Закона бр. 51). за Далмацију и Словенију; 3) Менични Закон од 1-XI-1883. г. за Босну и Херцеговину, 4) §§ 68-162 Трговачког Законика за Краљевину Црну Гору од 22-1-1910. г.; 5) §§ 76-170 Законика Трговачког за Књажевство Србију од 26-1-1860. г. и 6) Менични Закон за правно подручје Баната, Бачке и Барање од 10-VI 1876, г. (Зак. чланак XXVII од 1876. г.) и а) Дворски Декрет од 13-VII-1789. г.) збирка јустичних закона бр. 1033. о заложенем ме-

ницама; б.) Министарска Уредба од 2-XI-1858 (Л. Д. З. 197), којом је допуњен општи менични ред од 1850. г.; в.) Царска Уредба од 3-VII-1852. (Л. Д. З. бр. 138) о меничној неспособности војничких лица; г.) Уредба Мин. Правде од 29-X-1852. (Л. Д. З. Бр. 218) о оброчној меници, д.) Уредба Мин. Правде од 6-X-1853. г. (Л. Д. З. Бр. 200) о бланко меници; 9.) Уредба Мин. Правде од 2-XI-1856. г. (Л. Д. З. Бр.) 198) о праву гражења обезбеђења од акцептанта; ж) закон од 19-VI-1872 г. (Л. Д. З. Бр. 88) о потписима на меници, који нису дати властитом руком; з.) Закон од 9-III-1903. г. (Л. Д. З. Бр. 60) о одређивању времена за подизање протеста; и.) Закон од 5-XII-1911 г. којим се преиначује § 1. Меничног Закона за Босну и Херцеговину; ј.) Закон од 30-XI-1912. г. (Л. Д. З. Бр. 215) о утјецају више силе на предузимање менично правних чињена; §§ 1. и 3 зак. чланка LXIV од год. 1912. Заједничкога Угарско-Хрватскога Државнога Сабора о утјецају више силе на права, која се темеље на меници“, као и мноштво прописа о меницама, који су разбацани по другим специјалним законима (Закон о ликвидацији мораторног стања, Зак. о пољопривред. кредиту и т. д).

Исто тако има више законских прописа, који се односе на чек, на име: 1) Закон од 3. априла 1906. г. (Л. Д. З. Бр. 84) о чеку, који важи за Далмацију и Словенију; 2) законски чланак LVIII од године 1908. заједничкога Хрватско-Угарскога Државнога Сабора о чеку, који важи за правна подручја Хрватске и Словеније и Баната, Бачке и Барање; 3) Закон о дејству више силе на права заснована на меници, трговачкој упутници и чеку (Зак. чл. L.XIV од 1912 године).

О чековима говори, најзад, и Закон о поштанско-штедном, чековном и вирманском промету у Краљевини С. Х. С. од 30-XI-1921. г., са изменама и допунама од 31-III-1925. и 31-XII-1925. г. (Обнародован у Сл. Нов. Бр. 76 В. чл. 21.-28 овога Закона).

У Србији — у Београду — ради се са чековима по узансима Београдске Берзе (в. чл. 51-64. Узанси Београдске Берзе за валуте, девизе и ефекте од 1-VIII-1925. г.)

Ова разноврсност законодавства у разним правним подручјима наше Државе омета економски развитак земље, спутава га и не ствара правну сигурност за вршење трговачких послова.

Представници страних трговачких кућа и друштва, који имају посао у нашој земљи, стално обраћају пажњу наших привредних кругова на нелагодност таквог стања.

Најзад је и сам законодавац увидео, да

без јединственог закона о меници и чеку нема места правилном развоју нашег вредног живота.

Пројекти таквих закона, који би важили за целу Државу, сада су већ израђени и достављени на мишљење ширим круговима, нарочито трговачким и индустријским коморама, банкама, адвокатским и јавно-бележничким организацијама, с тим, да они даду

своје примедбе до краја месеца маја ове године, како би подсекција Приватно-правног Одсека Министарства Правде могла по пријему мишљења ових кругова, израдити дефинитиван текст ових законских предлога ради подношења Народној Скупштини.

Пројекти меничног и чековног закона рађени су на основу нацрта хашких конференција 1910. и 1912. године.

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Меницу може домицилирати и њен правни притежатељ.

Овакав је спор пред нашим судовима расправљен:

По једној вученој меници на сопствену наредбу, издатој у Београду 3. новембра 1923. год. са роком плаћања 15. маја 1924. год. од 600.000 дин. издавалац је и преноситељ Стеван, а вучена је на Јелену из Ковина у Банату, плаћање је у Београду, притежалац је Светозар, опет из Београда.

По овој меници дужници Стеван и Јелена по кратком поступку буду осуђени од стране београдског трговачког суда да овај дуг плате повериоцу Светозару заједно са 6% интереса од протеклог рока, накнадом таксе и трошкова.

Али дужници Стеван и Јелена затраже, да суд задржи решење од извршења са разлога, што трговачки суд није надлежан да суди по овом спору, јер веле, да је тужилац Светозар преиначио меницу пре тражене наплате у томе, што меница у моменту свог издања, није имала означено особено место плаћања Београд, већ је то тужилац сам доцније додао. У доказ навода поднели су два оверена преписа спорне менице, један оверен 5. новембра 1923. год. код једног кварта београдског, а други препис од 9. новембра 1923. год., кад је по њему у вези с другим доказима издејствована интабулација на имовину трасанта Стевана решењем првостепеног суда за град Београд 10. новембра 1923. год. Бр. 18667. Поднели су и ово решење из кога се види, да је суду варошком поред менице поднето одвојено писмено издаваоца Стевана, којим је одобрио интабулацију повериоцу Светозару и пре рока меничног а за одбезбеду дужне суме. На оба ова примерка преписа спорне менице нема особеног места плаћања — Београда.

Како је према овоме, дужници веле, ме-

ница преиначена противно споразуму, а меницу је преиначио поверилац Светозар, јер је по првобитном тексту меничном месту плаћања, место одакле је трасат — Ковин, то је поверилац Светозар учинио фалсификат и за то су тражили, да се над њим отвори кривична истрага, а осудно решење задржи од извршења. Дужници даље веле, није могао бити изискан ни протест о року, код трговачког суда у Београду, већ код надлежног суда за Ковин, одакле је акцептант.

Поверилац Светозар одговорио је, да је меница исправна. У њој је означени особено место плаћања Београд и за то је и надлежан био београдски трговачки суд као и за издати протест и осуду. Ништа не смета баш да је особено место плаћања доцније попуњено, кад су дужници меницу потписали и оставили то место празно, тим су прећутно њему — повериоцу дали право да га он испуни.

Београдски трговачки суд претходно нађе да нема никаквог кривичног дела у томе, што је доцније на меници попуњено особено место плаћања Београд, јер кад се може бланко цела меница потписати, па да вреди, може и место плаћања бити остављено повериоцу; да га он сам попуни. То решење трговачког суда о кривичној истрази одобрио је и Касациони Суд.

Што се тиче другог тражења дужника да се осудно решење задржи од извршења због ненадлежности београдског трговачког суда, трговачки је суд расправио засебно и у главном је нашао:

Надлежност суда за тужбе о испуњењу уговора регулисана је у § 34. Грађ. Суд. Пост.

Означење места плаћања једне менице, где ће се менични уговор испунити, јесте један од девет битних састојака менице по § 80. Трг. Зак. Не може дакле, бити пуноважне менице без означења места плаћања.

С тога се надлежност за меничне тужбе има расправити на основу првог одељка поменутог § 34. по уговореном месту. Други одељак овог прописа § 34. Грађ. Суд. Пост. не може се применити на менице, јер меница без означања места плаћања није пуноважна исправа по § 81. Трг. Зак.

Поднетим доказима тужених, које тужилац није оспоравао, утврђено је: да на спорној меници, у времену њеног издања и преноса на тужиоца, није било означено особено место плаћања Београд, већ је било означено једино место становања трасата — Ковин, те се по тач. 8. § 80. Трг. Зак. Ковин има сматрати као место плаћања, камо је тужилац био дужан и да се са тужбом обрати, а доцније означено особено место плаћања Београд, има се сматрати као и да не постоји. Па како су тужени, према наведеноме, од ненадлежног Суда осуђени да плате дуг повериоцу, то је решење неумесно.

Даље трговачки Суд у разлoзима својим вели: не стоји навод тужиоца, да издавање менице без означеног места плаћања, садржи овлашћење дужника, да то означење изврши сам поверилац, јер у овом спору, то није случај. Дужници су на овој меници већ означили место плаћања у самој адреси трасатовеј, и с обзиром на тач. 8. § 80. Т. З. поверилац не може, без нарочитог пристанка дужника, по својој вољи мењати ово место, пошто оно има утицај на начин исплате дужника, као што они истичу, јер је различито менично законодавство које важи за Београд од оног, које важи за Ковин.

Не стоји ни навод тужиоца, да сопственик менице има право, после издања менице, исправљати поједине битне њене састојке, јер би то било противно § 81. Трг. Законика.

Са ових разлога београдски трговачки суд задржи своје осудно решење од извршења, и упути повериоца на надлежни суд, али Касациони Суд ово решење, услед жалбе повериоцевог, поништи са разлога:

Нетачан је разлог првостепеног суда, да се означање места плаћања Београд, што је доцније дописано од стране тужиоца на спорној меници, има сматрати као и да не постоји, пошто је оно учињено без саизвољења дужника, и да се стога наплата ове менице може тражити само по месту трасата, а то је Ковин, — нетачан је за то, кад правни притежатељ може попунити целу бланко потписану меницу од стране издаатеља или акцептанта, у коме случају давање такве бланко менице садржи овлашћење, да се меница од стране правног притежатеља попуни, онда и притежатељ спорне ме-

нице имао је права, да на меници сам попуни место плаћања. Пуштањем у саобраћај спорне менице, на којој место плаћања није означено, потписници на истој — дужници — дали су прећутно пристанак да меницу плате на месту, које правни притежатељ буде означио на меници.

Овим накнадним попуњавањем места плаћања на спорној меници не мења се обвеза дужника, јер они овим не трпе никакву штету, пошто су пуштањем у Саобраћај спорне менице дали пристанак да меницу плате на оном месту, које на меници буде означио њен правни притежатељ.

Иначе спорна меница у моменту, кад је суду у тужби поднета, има све услове означене у § 80. Трг. Зак. па и место плаћања Београд, те се по њој, као таквој, има и донети судска одлука.

Ове је примедбе дало треће одељење Касационог Суда 26. јуна 1925. год. под Бр: 5781. По њима београдски трговачки суд преиначио је своје раније решење и дужнике одбио од тражења задржања осудног решења од извршења, па је такво решење понова дошло у исто одељење и оснажено је 10. новем. 1925 год. под Бр: 10.020.

Описана меница из овога спора јесте једна непотпуно домицилирана меница, јер јој је место плаћања географски различито од места, које је обележено уз име трасата. Била би потпуно домицилирана кад би на њој био означен и домицилијат, т. ј. кад би у одређеном посебном месту плаћања, овде у Београду, било још означено лице или фирма, код којих би се имала платити менична сума о року.

Питање се овде поставља: да ли притежатељ менице може меницу домицилирати, кад је није домицилирао ни трасант ни трасат при акцептирању?

Касациони Суд у наведеним својим примедбама дао је два разлога, са којих налази да је домицилирање ове менице у реду: прво, што су дужници — акцептант и трасант — прећутно овластили сопственика менице да стави место плаћања, које хоће, кад га они нису попунили, и друго, што је меница, у време регресне тужбе за наплату имала све битне састојке, па и посебно место плаћања.

Да ближе разгледамо оба ова разлога.

Овлашћење да правни притежатељ менице, може исту домицилирати, т. ј. да може ставити на меници место плаћања друго, географски различито од места, што је уз име трасата стављено, може са дати обичним писменим пуномоћством, усмено а и прећутно. Кад постоји писмено пуномоћство, онда из његове садржине лако је оценити

природу тога овлашћења. То исто важи и за усмено овлашћење кад се оно утврди. Али се исто тако, и из низа конклюдентних радњи, може са основом закључити, да су дужници прећутно одобрили сопственику менице, да може ставити друго место плаћања, различито од онога у адреси означеног, односно да може меницу домицилирати.

У овом случају меница је издата у Београду, трасант и жирант, као и сопственик менице су из Београда, само је акцептант из Ковина, малог места у Банату, и кад су меницу акцептант и трасант потписали и предали је сопственику њеном без означења посебног места плаћања, са разлогом се има узети, да су заиста овластили сопственика менице, да он значи место плаћања, јер да су они хтели да место плаћања буде Ковин, шта им је сметало да то место на меници и ставе, у тексту где треба пре него што је притежатељу предаду. Чим су то пропустили, има се узети да су притежатељу менице одобрили да је домицилира. У осталом на дужницима је терет доказивања да утврде, да је уговорено место плаћања Ковин, а не Београд, и тек ако би они то утврдили, и на тај начин обелоданили, да је притежатељ долозно поступио, т. ј. да је намерно противно закљученом уговору између њих, ставио место плаћања Београд, а треба Ковин, онда би притежатељ у том случају учинио фалсификат и дужници би тада имали да плате ову меницу у Ковину, а не у Београду.

Међу тим из акта се види, да није поднето никаквих доказа ни од трасанта, ни од акцептанта о томе, да је правни притежатељ, противно споразуму, меницу домицилирао, и за то је београдски трговачки суд донео решење, да нема места да се отпочиње кривична истрага према правном притежатељу због стављања места плаћања Београд, и то је решење, као на закону основано, оснажио и Касациони Суд.

Узгред да напоменемо, да је трговачки београдски суд надлежан да оцењује да ли је се у ком случају обелоданило какво кривично дело у току парнице, и ако нађе да јесте, да на основу § 174. Грађ. Суд. Пост. заустави грађанско извињање и пошље надлежној власти предмет на ислеђење, ако од те кривице зависи расправа саме парнице, јер он сам по свом уређењу, не може кривице ислеђивати. Извесна лица примећују да трговачки београдски суд, баш за то, што није надлежан да ислеђује кривице, не може доносити решење ни о отпочињању кривичне истраге, кад се у његовом колегијуму налази само један судија правник са два гра-

ђанина по правилу неправника. Држимо да је овај приговор неумесан. Та два грађанина, који суде као судије уз судију правника у трговачком суду, редовно суде по законима, као и судија правник, и ако су неправници, па онда по томе могу и ово питање расправити. Ми налазимо да и општински суд, па и избрани суд може ислеђење спора одложити, док се не извиди кривица, која се у спору обелодани, и ако и у тим судовима по правилу нема ни једног судије правника, јер такав рад подлежи и контроли више инстанције, у којој седе све судије правници.

Претпоставити да овде постоји кривица до притежатеља менице Светозара, да је он променио место плаћања менице тиме, што је у рубрици где пише место плаћања ставио Београд, кад је уз име трасата стављено да је из Ковина, и да се за то Ковин има узети као уговорено место плаћања, било би неумесно. Кривице се никад не претпостављају, оне се имају доказати онако, како закон предвиђа.

Ни једним прописом нашег Трговачког Законика није забрањено давати бланко потписане менице и целе, а камо ли само са празним — бланко местом плаћања, и кад се такве бланко менице у теорији меничног права признају, а у трговачком су саобраћају у нас врло честе, то се има узети да је и код нас издање бланко меница допуштено. Овако се има узети и по аналогiji § 110. Трг. Зак., који предвиђа бланко пренос менице. Главно је при издању бланко меница, да се оне морају попунити онако како је уговорено, а ако је која таква меница противно споразуму испуњена, онај који то истиче има то и да докаже.

Кад се има још на уму, да се меница домицилира у главном за то, да јој се важност подигне, те да се лакше може есконтovati и циркулисати из руке у руку, јер се домицилирањем менице жели избећи да се она плати у малом месту, које је у адреси означено, као што је овде Ковин, и жели пренети у друго место, какав велики трговачки центар, као што је овде Београд, јер у Београду је трговачки саобраћај жив, постоји Берза, у њему је лакше наћи новаца и меницу пласирати, него ли у Ковину — онда кад се и то узме у обзир, може се закључити да је прећутно одобрење, дато за домицилирање. Да је обратан случај т. ј. да је трасат из Београда, и то уз његово име означено, а меница домицилирањем пренета да се плати у Ковин, што не би одговарало главном циљу домицилирања, онда би било тешко узети да је домицилирање прећутно

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

одобрено, јер такав поступак не би одговарао природи менице и главном циљу домицирања, пошто се тако по правилу не ради.

У овом спору има још једна конклюдентна радња, која потврђује да је правни притежатељ овлашћен да стави место плаћања Београд, јер је трасант Стеван, који по правилу и домицилиро меницу, одобрио притежатељу њеном, нарочитим одвојеним актом, грађанске а не меничне природе, да може и пре меничног рока ставити интабулацију на његово трасантово имање, овде у Београду, и притежатељ менице се тим писменом користио, и код првостепеног суда за град Београд издејствовао интабулацију 23. новембра 1923. год. (а рок је меници био 15. маја 1924. год.) по решењу, које су сами дужници поднели. А ово је много веће право сопственика менице, него ли домицирање, јер га по самој меници непосредно не би никад могао добити.

Разуме се по себи, кад је сопственик менице ову меницу домицилирао и ставио место плаћања Београд, које није било испуњено, кад су меницу потписали трасант и акцептант, дужан је да то саопшти дужницима, нарочито акцептанту. У осталом позната је разлика између дужника грађанске природе, н.пр. по облигацији и дужника по меници. Дужник по облигацији дужан је сам свог повериоца о року плаћања наћи и њему дуг платити, или лицу, које поверилац овласти, јер ако тако не поступи и плати неком трећем лицу, ризикује да дуг понова плати; међутим, по Трговачком Законику, притежатељ менице мора тражити дужника и јавити му се ради наплате менице, јер меница по својој природи циркулише из руке у руку и дужник не може знати, ко је сопственик те менице о року плаћања, да се њему обрати и меницу исплати.

У актима овога спора постоји и уверење Савеза Београдских Банака о томе: да је ушло у обичај код банака да се на меницама не ставља место плаћања, већ то банка штамбиљом сама попуни, кад јој меница на есконт дође. То се објашњује тиме, што је меница изгубила свој првобитни значај. Меница данас служи као првокласна исправа кредитне природе. Дужници данас напишу и потпишу меницу и са њом траже кредит, и тамо где новац нађу и по њој узму, ту и оставе да се попуни место плаћања. Према овоме притежатељ менице у овом случају, ништа није необично урадио, кад је сам у тексту менице попунио да ће плаћање бити у Београду.

Други разлог примедба Касационог Суда: да је меница у време подизања тужбе имала

све битне састојке, па и место плаћања Београд и да се по њој као таквој има и судити, по нашем је мишљењу непотпун. Требало га је допунити у томе: да је и у време изисканог протеста због неисплате, а не само у време подизања регресне тужбе, било место плаћања Београд, јер је то толико исто важно колико и оно, што је у примедбама изнето, а из акта се и ово јасно види.

Заиста, меница у почетку свога стварања може бити и непотпуна. На њој могу у почетку и недостајати један или више састојака, па и оних, без којих меница не вреди, па ипак да меница буде пуноважна, акс се ти састојци доцније попуне у форми како закон одређује, и буду сви у моменту, кад се меница подноси надлежној власти ради удејствовања или остварења ма којих меничних права по Трговачком Законику, н.пр. приликом протеста свих врста или у време подизања регресне тужбе. Тако, на меници у почетку не мора бити означена сума дуга, па не мора на њој бити потписан издавалац, кад се предаје сопственику (имајући у виду меницу као кредитно писмено), нити мора бити означено место плаћања итд. али пре него што се иста меница поднесе на протест: због непријема, или неисплате, или осигурања, или пре него што се подигне тужба за наплату, сви се ти састојци испуне онако како је законом наређено, и меница одговара тачно условима из § 80. Трг. Зак. Она вреди, и ако није све те услове пре предаје на протест или тужбе имала.

У Трговачком Законику ни у једном пропису није предвиђено, кад се морају ти састојци у тексту менице попунити и да ли се морају једном истом руком исписати. И кад није наређено, да се они морају испунити у једно исто време и руком једног истог лица, онда је за исправност менице меродаван моменат, кад се та меница подноси надлежној власти ради остварења права које сопственик менице по меничном закону по њој има.

Издавалац менице по правилу одређује ко ће, коме и кад меницу платити, па он одређује и место плаћања. Па кад сопственик менице, може на меници, пре него што је поднесе суду, попунити и издаваоца, ако га на меници није било, као што горе наведосмо, који меницу по правилу домицилира, онда из тога излази, да је и сопственик менице овлашћен да меницу домицилира, јер ко је овлашћен на нешто више, он је у исто време овлашћен и на нешто мање, што се већ садржи у оном већем.

Спорна меница потпуно би била уредна и без посебног места плаћања Београда,

које је доцније стављено, јер и без тога меница би имала све потребне састојке, пошто би се у том случају, место плаћања сматрало Ковин, које је у адреси означено. Суд мора по службеној дужности да мотри, да ли меница испуњава све услове, који су за њу у закону прописани, а не само по примедбама интересованих. Али суда се не тиче, да ли та меница у почетку свога стварања, није имала све те састојке. Разуме се, то попуњавање доцније, мора се увек вршити споразумно. Ако је неко прекршио споразум и меницу противно попунио, па то и докаже, онда такво попуњавање неће вредети.

У овом спору дужници су поднели два оверена преписа спорне менице, један препис од 5. новембра 1923. год. што га је притежатељ извршио код једног кварта у Београду, и други оверен препис од 9. новембра 1923 год. која је притежатељ менице поднео првостепеном суду за град Београд, кад је тражио интабулацију издаваоцу менице, и у оба ова преписа види се, да није било на меници означено посебно место плаћања Београд, и дужници су за то од суда тражили да утврди, да после таквих радња притежаоца менице, не вреди доцније његово попуњавање посебног места плаћања Београда.

Обе ове радње: тражено оверење менице код кварта и подношење оверене менице при тражењу интабулације код првостепеног суда за град Београд, нису онакве, које су предвиђене у Трговачком Законику и које се предузимају ради остварења меничних права, па да због тога притежатељ менице не може означити посебно место плаћања. Јер, са тражењем да се меница код кварта овери, очигледно не тражи се удејствовање никаквог права, које би притежатељ менице по меници имао. Оверити се може и бланко меница, па да се доцније поовлашћењу испуни и да вреди. А што се тиче интабулације, она је издејствована не по меници и по Трговачком Законику, већ по засебним писмену, одвојеном од менице, које је грађанске природе и које је цењено по Грађ. Суд. Поступку и Грађ. Законику, јер по овој меници непосредно, и то још пре њеног рока, као што је овде случај, интабулација се никад не би могла издејствовати.

Одредбе нашег Трговачког Законика, које говоре о меници, скучене су и непотпуне. Из њих се непосредно и јасно не види све ово што наведосмо. Ово су више теоријски разлози и разлози основани на трговачком обичају, али они нису у супротности ни са једном одредбом нашег меничног законодавства, да се не би могли усвојити, и да

би било забрањено примењивати их у смислу наведеноме, и за то држимо, да је Касациони Суд правилне примедбе по овом спору дао.

У новом Предлогу Меничног Закона, који је недавно израђен, и на примедбу разним лицима и корпорацијама разаслат, овај је случај изрично предвиђен, и на овај исти начин расправљен, као што га је расправио и наш Касациони Суд, а и то говори у прилогу свега наведеног.

Последњи одељак § 2. новог Предлога Меничног Закона, који о овоме говори, гласи:

„Приговору да на трати у време, кад је на њу стављена каква менична изјава, није било којег меничног састојка, нема места против трећег поштеног имаоца; а против кога другог само онда, ако онај, који чини приговор, докаже, да је меница накнадно испуњена неовлашћено или противно закљученој погодби. Исто вреди, ако су у трати остављена празна места накнадно испуњена нарочитим означањем доспелости (рока), места издања, места плаћања или платца (§ 4).“

Драгић Н. Солдатовић,
касациони судија.

Изводи трговачких књига наших трговаца, које се књиге по законима наше Краљевине воде, допуштају се као доказно средство пред аустријским судовима под условом реципроцитета

Наше Министарство Иностр. Дела актом својим од 16.-II. 1926. г. Бр. 871. доставило је Министарству Правде акт ове садржине:

„Приликом разних процеса, које аустријске фирме воде пред нашим судовима против наших фирми, настало је питање о томе, да ли издатци (изводи) из С. Х. С. трговачких књига имају пред аустријским судовима доказну снагу. Ово питање покренуле су тужене фирме. На молбу адвоката тужилачких фирми, да им се у том погледу односно аустријског законодавства изда уверење, Аустријско Посланство је у појединим случајевима издавало следеће уверење: „На темељу § 296. аустр. закона о грађ. парнич. поступку од 1. августа 1925. год., као и чл. 34. трговачког законика, уведеног у живот законом од 17. децембра 1862. год., који законски прописи још данас важе у Аустрији, Аустријско Посланство у Београду овим потврђује: да се изводи трговачких књига српско-хрватско-словеначких трговаца, које се књиге по законима Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца воде, допуштају као доказно средство пред аустријским судовима, под условима реципроцитета“. С обзиром на бројност ових

процеса, за које је поменуто питање од велике важности и како би се избегло контрадикторном суђењу и издавању уверења у појединим случајевима овдашње Аустријско Посланство сматра за потребно да се наши судови званично информирају о аустријском законодавству по том питању, и моли да се то учини на тај начин, да се судовима доставе следећа упутства: „На основу аустр. законодавства и то чл. 34. трг. зак. и § 295. зак. о грађ. суд. пост., изватци из трговачких књига С. Х. С. трговаца, ако су вођене у сагласности са законима Краљевине С. Х. С. признавају се, под условом реципроцитета, као доказно средство пред аустр. судовима, т. ј. доказна снага признаје им се само у толико у колико се та снага придаје у Краљевини С. Х. С. изватцима из аустр. тргов. књига“.

Министарство Правде под Бр. 11.540 доставило је ово свима судовима ради знања и управљања и обавештења заинтересованих лица.

Др. Јанићије Јовановић
секретар Касационог Суда

„Део приновка, који се по § 517. грађ. зак. признаје детету изнад 15 год., њему се даје, а не његовом оцу, и, по § 122. грађ. зак. задржава право сопствености, и ако је по изласку из задруге његовог оца, остало и даље у заједници са оцем..“

С. П. тежак из села Н., тужбом својом представио је, да је решењем изборног суда од 1911. године упућен на грађански спор противу своје браће да докаже: које је имање припало њему на део приликом деобе између њега и његовог оца П. с једне стране и његовог стрица и задругара, Р. П., с друге стране, које су имање купили у задрузи, када је њему — тужиоцу С. — било више од 15 година старости, а његовој браћи А. и Ж. испод 15 година старости.

А. Ж. и С. рођена су браћа и синови пок. П. П. из села Н. Њихов отац П. око 1880. године био је у задрузи са рођеним братом својим Р. П. када је С. било више од 15 год. а А. и Ж. испод 15 год., и у задрузи купили су имање од 15 и више парцела земље и другу покретност.

Приликом деобе имања између тужиоцског оца пок. П. и његовог задругног брата пок. Р. од прилике 1880. или 1881., тужиоца С. као старијег преко 15 година узели су у обзир у смислу § 517. грађ. зак., пошто је у њиховој задругној кући био и у раду припомогао. С-у је тада припало у својину извесно имање као приновак и приплод тадање њихове задруге.

За доказ да је све спорно имање, означено у тужби, припало на део њему — тужиоцу С. као својина у смислу § 517. грађ. зак. приликом деобе 1880. или 1881. год. између његовог оца пок. П. и њега, с једне, и брата његовог оца — пок. Р. с друге стране, позвао се на сведоке, који ће истовремено посведочити да његовој браћи А. и Ж. ништа није том деобом припало, јер су били испод 15 година старости, те нису могли учествовати у приплоду из задруге њиховог пок. оца и стрица.

Тужио је своју браћу А. и Ж. и молио суд да се пресуди: да је имање описато у тужби његова својина, а не његове браће.

Првостепени Суд пресудом својом пресудио је: да се тужилац С. П. из Н. допуно закуне на околност: — да је једна половина имања изложеног у акту бр. 29514 припала њему на део као приплод и приновак а друга половина истог имања да је припала на део његовом оцу П. приликом деобе у 1880. и 1881. години са стрицем му пок. Р. братом пок. П., пошто је он — тужилац — имао тада преко 15 год. као задругар.

По жалби заступника тужене стране, Касациони Суд примедбама својим нашао је, да пресуда не одговара закону са разлога:

По § 517. грађ. зак. малолетник изнад 15 година има у приновљеном имању право на раван део са осталим пунолетним задругарима, као што је и првостепени суд узео. Но овим законским прописом регулисан је положај малолетника само у односу према задрузи, нарочито када би дошло до деобе задругног имања. Дали ће се, пак део који се буде таквом малолетнику признао сматрати као његова искључива сопственост, има се ценити с обзиром на наређење § 121. грађ. зак. по коме се имовина, коју деца стекну под родитељском влашћу и управљањем, не постаје њихова сопственост, већ сопственост њихових родитеља.

Јер законски прописи о односу деце и родитеља нису у томе погледу измењени прописима, који регулишу односе у задрузи. Прописи о наслеђу и односима у задрузи чине специјалан део грађанског законика и у колико је код задругних односа учињено одступање од општих законских прописа, то је изрично изражено у прописима главе XV грађ. законика, у колико, пак, тога одступања нема, имају се на спорне случајеве применити општи прописи.

У односима између родитеља и деце, која живе у задрузи, није учинен изузетак у погледу имовине, која би као приновак припала малолетнику, док је под родитељском

влашћу, те би према томе за тај случај имао да важи општи пропис § 121. грађ. зак.

Па како суд налази да је и тужиоцу, као малолетнику изнад 15 година, припао један део имања приликом деобе задружног имања између његовог оца и стрица, то би се онда по наведеном законском пропису имало сматрати да је он тај део имања прибавио своме оцу, а не лично себи.

Према томе, када би и било утврђено, да је спорно имање приновак, у чијој је деоби тужилац учествовао са правом на један део, суд је на погрешној примени § 547. грађ. зак. неосновано признао тужиоцу право својине на спорном имању.“

Првостепени Суд није могао усвојити примедбе III Касац. Суда и на основу § 322 грађ суд. пост. дао следеће противразлоге:

Према нахођењу овога суда § 121. грађ. зак. може се односити само на случајеве, када је прибављање извршено у инокосној кући, док се деца налазе под родитељском влашћу и под њиховим управљањем.

У задружној кући деца не стоје под управљањем својих родитеља, већ према § 510. грађ. зак. под управом старешине задруге, нити прибављају за своје родитеље, већ свима према § 508. грађ. зак. Деца у задружној кући стоје само у васпитном погледу под својим родитељима, и то према § 519. грађ. зак. док је отац жив, а после смрти очеве, о њиховом васпитању дужан је старати се старешина задруге у договору са њиховом мајком, ако је ова жива, иначе сам старешина.

У § 517. грађ. зак. предвиђено је, да деца мушка, која живе у задрузи после навршене 15. године, добијају раван део са осталим пунолетним и ожењеним задругарима у свему приновку и приплоду од оног времена. То је одступање од правила истакнутог у § 121. грађ. зак. по коме деца у инокосној кући, прибављају само за оца, и зато она не добијају право на део приновка после навршене 15. године, већ сав приновак после смрти очеве, деле са осталим наследницима очевим на равне делове по § 397. грађ. зак., па ма ови други у моменту смрти очеве били чак и у пуберитету.

Према томе, део приновка, који се по § 517. грађ. зак. признаје детету изнад 15 година пошто је стечен под управом старешине задруге, а не родитељском, њему и даје, а не његовом оцу, и како оно тај део имања у приновку добија на основу закона, оно по § 122. грађ. зак. задржава право сопствености, и ако је по изласку из задруге његовог оца, остало и даље у заједници са оцем, јер је сопственост тога имања прибав-

вило за себе на основу закона својом привредом док је било у задрузи.

Касациони Суд у Општој Седници од 23 маја 1925. године нашао је да стоје поменути противразлози и пресуду Прв. Суда прогласио за снажну.

Д. Д. Бранковић,
судија.

„Инкриминисана исправа може се огласити за неважећу само у случају када би оптужени за дело из § 147. крив. зак. пресудом био и осуђен на основу констатације да је исправа лажно начињена“.

Л. Т. као пуномоћник П. О. из села Н., тужбом својом тужио је С. Ж., из села Н., да је 9. априла 1924. год. подвео са написаним тестаментом неспор. дела судији једно лице које се представљало као Илија Обрадовић, из Н., да потврди тестаменат, и ако Илија Обрадовић није правио тестаменат нити је тога дана био у месту првостепеног суда, а опт. А. А. и Б. Н. оптужио је, што су код неспор. дела судије својим потписима потврдили да је пок. Илија доиста 9. априла 1924. год. поднео лично на потврду инкриминисани тестаменат. Тражио је да се оптужени осуди на казну за дело из § 147. у вези § 148. к. з., а инкриминисани тестаменат поништи.

С обзиром на исказе заклетих сведока од којих су неки тврдили да је пок. Илија означеног дана био у месту првостепеног суда и сам тврдио тестаменат, а неки тврдили противно, т.ј. да је пок. Илија тога дана био код своје куће, првостепени суд решењем својим бр. 26176 нашао је да у представљеној радњи не постоји дело прављења и употребе лажне исправе и оптуженог пустио испод суђења а инкриминисани тестаменат огласио за неважећи.

По молби државног тужиоца и браниоца оптуженог, Касациони Суд примедбама свога I одељења поништио је горње решење првостепеног суда са разлога:

„Када је првостепени суд нашао, да у радњи оптужених не стоји тужбом представљено дело прављења и употребе лажне исправе, па на основу тога све оптужене и пустио испод суђења, онда инкриминисану исправу — тестаменат — није могао оглашавати за неважећу, с обзиром на § 306. крив. суд. пост., јер би по томе имало места само у случају када би оптужени за дело § 147. крив. зак. пресудом био и осуђен на основу констатације да је исправа лажно начињена.

Првостепени суд дао је противразлоге, али је Касациони Суд у општој седници од 9.

новембра 1925. год. бр. 9809 нашао да стоје примедбе I одељења и одбацио противразлоге првостепеног суда.

Усвајајући примедбе опште седнице Касациског Суда, суд је решењем оптужене за представљено дело пустио испод суђења због непостојања дела, а прив. тужиоца упутио на грађанску парницу за поништај инкриминисаног тестаментa противу опт. Стојана. Касац. Суд. нашао је да је решење на закону основано.

Д. Д. Бранковић
судија.

1. Потраживање једне банке од друге од датог јој готовог новца за извршивање исплата и других послова сматра се као дуг од оставе а не од зајма.*

2. На тај дуг од оставе дужна банка мора плаћати поверилачкој банци интерес.

3. Парничар не губи право жалбе противу пресуде Апелац. Суда, којом је оснажена првостепена пресуда, и ако противу ње није изјавио незадовољство.

(Одлука о. с. К. С. од 9. нов. 1925. Бр. 9943.)

Ц. Б. са Цетиња представила је тужбом, да је имала у 1915 години код филијале банкарске радње Б. Б. у Скопљу свој депо злата, с којим је располагала у току поминуте године и филијала Б. Б. вршила је преко своје експозитуре у Солуну из депоа исплате у злату за рачун Ц. Б. комитентима ове; да су са окупацијом Србије и Црне Горе крајем 1915 год. све трансакције између Ц. Б. и Б. Б. прекинуте и да је тек по ослобођењу Б. Б. послао Ц. Б. изводе текућих рачуна из својих књига, из којих се види да Ц. Б. има код њега у сребру 17.820·35 дин. и 38.083·25 дин. у злату на дан 1. јануара 1920 год.; да у погледу тачности овога рачуна постоји потпуна сагласност између Ц. Б. и Б. Б., — али како Ц. Б. сматра да је Б. Б. дужан да јој рачун злата исплати као њен депо у ефективном злату, односно по берзанском курсу у динарима на дан плаћања, а Б. Б. сматра да није дужан дати златне динаре, већ динаре у сребру по курсу 3·5%, то тужи Б. Б. по основу дуга и тражи да суд осуди Б. Б. да плати Ц. Б. 17.820·35 дин. у сребру и 38.083·25 дин. у злату ефективном, односно у динарима сребра по берзанском курсу злата на дан плаћања са 6% годишње камате на обе суме од 1. јануара 1920 год. до наплате, да накнади таксу и трошкове.

* Скрећемо пажњу читалаца на ову интересантну одлуку Касац. Суда.
Ур.

За доказ је Ц. Б. поднела кореспонденцију и изводе текућих рачуна сребра и злата из књига Б. Б. по којима је салдо потраживања Ц. Б. на дан 1. јануара 1920 год. 17.820·35 дин. у сребру и 38.083·25 дин. у злату.

Тужени Б. Б. оспорио је тврђење тужилачке Ц. Б. да је у његовој филијали Ц. Б. имала депо, већ је изјавио да је с Ц. Б. стајао у односу банкарског текућег рачуна и да је салдо по том рачуну у корист Ц. Б. тужбом означена сума у 17.820·35 дин. у сребру и 38.083·25 дин. у злату што је готов платити и то суму у злату са 3·50% ажије у новчаницама Народне Банке С. Х. С. као законски утврђеном платежном средству.

Првостепени Београдски Трговачки Суд пресудио је овај спор својом пресудом од 28. маја 1924 год. Бр. 15783 овако:

„Поднетим рачуном сребра и поднетим рачуном злата, приложеним уз тужбу под бр. 24179, које обе парничне стране признају за тачне по § 75 трг. зак. доказано је: да тужени Б. Б. дугује тужилачкој Ц. Б. на Цетињу 17.820·35 дин. у сребру и 38.083·25 дин. у злату.

„Па како тужена страна не чини никакве примедбе на потраживање у сребру већ пристаје да тај дуг у сребру плати тужилачкој банци, то се тужени по § 593 г. з. има осудити да тужилачкој банци плати 17.820·35 дин. у сребру. Што се тиче тужбеног потраживања од 38.083·25 дин. у злату суд налази: да се из поднетог рачуна злата од 21. априла 1921. год. који обе парничне стране признају за тачан, види, да је тужилачка страна, суме означене у рачуну дала туженом Б. Б. у звечећем злату — у златној валути — у укупној суми 799.164.15 фр. и да тужени од те суме дугује тужилачкој банци ресто 38.083·25 фр. са 6% инт. од 1. јануара 1920. год.

„Па како је по последњем ставу § 597 гр. зак. и по § 599 гр. зак. дужник који узме на зајам злато дужан да дуг плати у истом новцу, — то је и тужени Б. Б., који је зајам узео у звечећем злату и златној валути дужан да тужилачкој банци врати дуг у истој врсти новца, или одговарајућу вредност у динарским новчаницама по дневном курсу Београдске Берзе на дан исплате, као што је то уобичајено у трговачком саобраћају § 10 гр. зак.

„Приговор тужене стране да ову суму није дужна да плати у злату већ у новчаницама Народне Банке са 3.50% ажије, неумесан је, јер се из поднетог рачуна види да је овај зајам учињен у 1915 год., па на овај случај не може да се примени § 28 зак.

о лик. моратор. стања, већ само на оне дуге који датирају од пре 12. јула 1914 год.

„Тврђење тужене стране да се овај спор има да расправи по аналогiji и принципима усвојеним у закону од 29. јула 1914 године у чл. 3, 4 и 29 привременог закона о ликвидацији мораторног стања, и у чл. 15 Уредбе о становима од 29. маја 1920 год. неумесно је, јер су сви ови законски прописи специјалног карактера, па се као такви имају применити само на оне случајеве који су изрично предвиђени, а за све остале случајеве имају да се примене прописи општег грађанског законика. Па како исплата дугова у звечећем злату и златној валути, који датирају од 1915 год., као што је овде случај, није предвиђена ни једним горњим законским прописом, онда се на овај случај имају применити наређења општег грађ. зак. а не може се путем аналогije спец. зак. прописа расправљати овај спор противно наређењима општег зак. грађ.

„Исто тако неумесно је тврђење тужилачке стране, да је тужилачка банка дала туженом спорне суме као оставу (569 грађ. зак.) јер се то не потврђује ни кореспонденцијом приложеном уз тужбу ни поднетим рачунима, а то што се у писму туженог од 10. септембра 1915. год. наводи цео телеграм и у њему спомиње депо злата, не значи да између тужилачке банке и туженог постоји уговор о остави § 569 г. з. напротив из поднесене кореспонденције и из поднетих рачуна види се да су постојали рачунски односи дуговања и потраживања између тужилачке банке и туженога, који имају карактер уговора о зајму из §§ 593 и 599 гр. зак. па се на основу ових зак. прописа овај спор има и пресудити.

„Исто тако позивање тужилачке стране на уверење Народне Банке бр. 28487 и на пресуду Апелац. Суда од 7. марта 1924. год. Бр. 4831 приложене на белешци бр. 11.271. неумесно је, јер су ови докази без утицаја на пресуђење овог спора, пошто немају никакве везе са рачунским односима, који се расправљају у овом спору.

„Према томе тужени се има осудити да плати тужилачкој банци поред траженог дуга у 17.820.35 дин. у сребру и 38.083.25 дин. у злату или одговарајућу вредност у новчаницама Народне Банке, по дневном курсу Београдске Берзе на дан исплате пошто су по чл. 15 зак. о Народној Банци њене новчанице проглашене за опште платежно средство у целој земљи. Поред тога тужени се по § 98 г. с. п. има осудити да тужилачкој банци плати 6% год. интереса на горње суме од 1. јануара 1920 г. до наплате као и да јој накнади парничне трошкове.

„Зато Првостепени Београд. Трг. Суд на основу изложеног и §§ 21, 593, 597, 598 и 599 гр. зак. § 75 трг. зак. §§ 98, 304 и 305 гр. с. п. и чл. 3 и 4 привр. зак. о лик. моратор. стања и закона о таксама

Пресуђује:

„Да тужени Б. Б. плати тужилачкој Ц. Б. на Цетињу 17.820.35 дин. у сребру и 38.083.25 дин. у злату ефективном или одговарајућу вредност у динарским новчаницама Народне Банке Краљевине С. Х. С. по дневном курсу Београдске Берзе на дан исплате, даље да тужени накнади тужилачкој банци 21.077 дин. плаћене таксе по тужби и да јој плати 1.500 дин. на име осталих парничних трошкова“.

На ову пресуду изјавили су незадовољство Београдском Апелационом Суду *само пуномоћници туженог Б. Б.* и Апелациони Суд пресудио је у II. одељењу 27. новембра 1924. г. Бр 7161 овако:

„По благовремено изјављеном незадовољству заступника тужене стране под бр. 32211, Београдски Апелациони Суд, расмотрио је акта овог спора заједно са пресудом Београдског Првостепеног Трговачког Суда од 28. маја 1924. год. Бр. 15783, која гласи: „Да тужени Б. Б. плати тужилачкој Ц. Б. на Цетињу 17.820.35 дин. у сребру и 38.083.25 дин. у ефективном злату или одговарајућу вредност у динарским новчаницама Народне Банке Краљевине С. Х. С. по дневном курсу Београдске Берзе на дан исплате, даље да тужени накнади тужилачкој Банци 21.077 дин. плаћене таксе и да јој плати 1.500 дин. на име осталих парничних трошкова.

Пресуду доставити обема странама.

Такса је плаћена“, — *иа је нашао:* да је пресуда првостепеног суда у свему правилна и на закону основана, само је првостепени Суд погрешно у разлозима своје пресуде нашао: да се у првом случају из поднете кореспонденције и рачуна злата и сребра види, да су постојали рачунски односи дуговања и потраживања између тужилачке банке и тужене стране, и да ови односи имају карактер уговора о зајму (§§ 593 и 599 грађ. зак.). А да је постојећи правни однос између тужилачке банке и тужене стране првостепени суд погрешно подвео под прописе грађ. зак., Београдски Апелациони Суд налази са следећих разлога:

По § 593 грађ. зак. зајам је такав уговор, којим се коме ствари потрошне даду тако, да он властан буде по својој вољи њих употребити, потрошити и њима располагати, но у своје време дужан буде речене ствари у истом реду и вредности натраг вратити,

Према томе, једна од битних особина уговора о зајму је та, да пријемник зајма постаје сопственик примљених потрошних ствари, да их може слободно употребљавати а обавеза зајмодавца мора неминовно да иде на то да дужнику гарантује својину позајмљених потрошних ствари.

Међутим из акта овога спора ничим се не утврђује да је тужилачка страна предати новац уступила у својину туженој страни, да је својину гарантовала, а још мање, да је тужена страна била овлашћена да предати јој новац може по својој вољи употребљавати, потрошити и располагати.

С тога Београдски Апелациони Суд налази, да кад ови битни елементи за постојање уговора о зајму између тужилачке банке и тужене стране нису ничим утврђени, онда не могу ни поднети рачунски односи дуговања и потраживања између тужилачке банке и туженог имати карактер уговора о зајму.

Напротив Београдски Апелациони Суд налази, да се из поднеог рачуна злата и поднеог рачуна сребра у акту под. бр. 24179, које обе парничне стране признају за тачне, јасно види да је тужени само и једино пристао да прими на нечување разне суме новаца и да за рачун тужилачке банке а по њеним налозима врши, из ових, разне исплате, и да су све позиције у поднетим рачунима обележене: с једне стране са „дато“, „исплаћено“, „предато“, а с друге стране са „примљено од Нар. Банке“, „поштом примљено“, а код рачуна злата чак и изрично под 13. јуном 1915. год. „примљено у оставу“; док се међутим ни из једне позиције не види да је новац био примљен било као улог или као зајам.

Кад то стоји, и кад се тако стање ствари у поднетим рачунима сребра доведе у везу са приложеном кореспонденцијом у тужби под бр. 24179, а на име: са писмима од 7, 10, 18 и 28 септембра 1915 год. из којих се јасно види да је тужена страна по налозима тужилачке банке а на терет рачуна злата, који су изрази у писмима туженога од 10. и 18. септембра чак изрично обележени као цитат налога тужилачке банке са „на терет нашег депоа злата“ што значи: пошто на овакав цитат у своје време није чинила никакав приговор, да је и пристала да из депоа злата који је тужилачка банка туженој страни предала врши по налозима исплате, — онда Београдски Апелациони Суд налази да поднетом кореспонденцијом и рачунима злата и сребра по § 75 трг. зак. постоје следећи факти:

1. да је тужена страна примила на чување као депо туђ новац и то од тужилачке банке; да тужена страна није постала сопственик тако примљеног новца и да ни једног тренутка није била власна да примљени новац на своју корист употреби нити ужива; и

2. да је тужена страна примила на себе обавезу уз награду (провизију) као што се то утврђује поднетом кореспонденцијом и § 75 трг. зак. да по налозима тужилачке банке врши исплате комитентима тужилачке банке а за рачун и на терет тужилачке банке.

Према овако утврђеном стању ствари, Београдски Апелациони Суд даље налази да постојећи правни односи између тужилачке банке и тужене стране утврђују:

1. Постојање уговора о остави између тужилачке и тужене стране §§ 569, 570 и 571 грађ. зак.; и

2. Да су постојећи рачунски односи проишли као пословна последица закљученог уговора о најму између тужиоца и туженог — § 706 грађ. зак. — те да је према свему овоме, тужена страна са своје стране обавезна, да остатак од суме новаца прииљених на чување, невредимо натраг врати тужилачкој банци, као депоненту § 16 у вези § 69 грађ. зак.

На основу изложеног и разлога пресуде Првостепеног Суда у колико ови нису измењени и допуњени, Београдски Апелациони Суд на основу § 317 грађ. суд. пост. помегу пресуду првостепеног Суда *одобрава*“.

На ову пресуду Београдског Апелационог Суда изјавили су жалбе Касационом Суду и *буномоћник тужилачке банке и буномоћник туженог Б. Б.*

Касациони Суд је по тим примедбама свог III. одељења од 11. маја 1925. год. поништио пресуду Београдског Апелационог Суда од 27. новембра 1924 год. Бр. 7161 са следећих разлога:

„Кад је Апелациони Суд мењајући разлоге првостепеног суда само по главној ствари, односно правне природе односа, ипак усвојио остале разлоге изнесене у пресуди првостепеног суда који се односе на питање спорног интереса. онда је Апелациони Суд на основу овлашћења у §§ 317 и 334 грађ. суд. пост. требао да пресуду првостепеног суда исправи у толико и у диспозитиву, што би изрекао своју одлуку у погледу обавезе туженога на плаћање интереса, о чему је првостепен суд дао своје разлоге, но очевидно пропустио, да ту осуду унесе у пресуду и у пресуђење“.

Београдски Апелациони Суд усвојио је ове примедбе Касационог Суда и својом пресудом од 21. маја 1925. год. Бр. 3626 нашао је,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да разлоге своје раније пресуде треба допунити и овим:

„Даље је Београдски Апелациони Суд нашао да је Првостепени Суд погрешно што је у диспозитиву своје пресуде пропустио да тужену страну осуди и на плаћање интереса кад је већ у разлозима своје пресуде правилно нашао: да се поред тога тужени по § 98 грађ. суд. пост. има осудити да тужилачкој банци плати 6% интереса год на досуђене горње суме од 1. јануара 1920. год. до наплате“ — те се сад све ово овом пресудом у толико има исправити и допунити.

На основу изложеног и разлога Првостепеног Суда, у колико овим нису измењени и допуњени Београдски Апелациони Суд на основу § 317 грађ. суд. пост. ову пресуду Првостепеног Суда *одобрава*, с тим, да тужени Б. Б. *плати тужилачкој банци на досуђене суме* у износу од 17.820:35 дин. у сребру и 38.083:25 дин. у ефективном злату или одговарајућу вредност у динарским новчаницама Народне Банке Краљевине С.Х.С. по дневном курсу Београдске Берзе на дан исплате и 6% годишњег интереса од 1. јануара 1920. год. до наплате“.

На ову пресуду Београдског Апелационог Суда изјавили су жалбу само пуномоћници туженог Б. Б. и у жалби се позвали и на измену чл. 28 зак. о лик. моратор. стања чланом 54 зак. о буџетским дванајестинама од 31. јула 1925. год. која гласи:

„Новчане обавезе, које потичу ма из кога основа и гласе на злато или златну валуту, сем круна, марака, легова и турских лира и датирају од 12. јула 1914. год. до 1. октобра 1918. год. исплатиће се у динарима.

Одговарајући износ динара израчунаваће се претварајући злато и стране валуте у француске франке по курсу које су те валуте имале на Женевској Берзи на дан постанка обавезе, па за тим претварајући француске франке у динаре по курсу Београдске Берзе на дан исплате“.

Касациони Суд у свом III. одељењу поништио је по жалбама пуномоћника туженог Б. Б. пресуду Апелационог Суда од 21. маја 1925. год. својим примедбама од 12. октобра 1925. год. Бр. 8458, јер је нашао: „да иста не може остати у важности“.

Београдски Апелациони Суд дао је 4. новембра 1925. год. Бр. 7633 ове противразлоге:

„По предмету спора Ц. Б. противу Б. Б. због дуга, Београдски Апелациони Суд поступивши по датим примедбама III. Одељења Касационог Суда бр. 3456 од 11. маја 1925 год. које је усвојио пресудом својом бр. 3626 од 21. маја 1925 год. одобрио је са допуном разлога изменом диспозитива пре-

суде Београд. Трг. Суда бр. 15783 од 28 маја 1924 год. но по благовременим изјављеним жалбама тужене стране под бр. 26693 и 31254, Касациони Суд је у свом одељењу III. примедбама својим бр. 8458 од 12. октобра 1925 год. поништио ову пресуду Београдског Апелационог Суда са разлога у истим изнетих.

Расмотривши сва акта овога предмета заједно са истакнутим примедбама, Београдски Апелациони Суд је нашао: да ове примедбе Касационог Суда не може усвојити не само са разлога изнетих у својој пресуди но још и са следећих:

Примени допуне чл. 28 зак. о лик. мор. стања, учињене чл. 54 зак. о буџетским дванајестинама од 31 јула 1925, Београдски Апелациони Суд налази да нема места у овом случају зато, што се према изричном тексту поменутог законског наређења исти може применити само онда ако су у питању „новчане обавезе“. Међутим кад је Апелациони Суд мењајући разлоге пресуде Трг. Суда, односно правне природе спорног односа и својом првом пресудом бр. 7161 допунио разлоге пресуде првостепеног суда и нашао: да између тужилачке и тужене стране постоји уговор о остави § 569, 570 и 571 грађ. зак. и да је према томе тужена страна обавезна да остатак новца примљеног на чување невредимо натраг врати тужилачкој банци као депоненту — па је Касациони Суд у свом III. одељењу примедбама својим бр. 3456 од 11. маја 1925 год. па и овом пресудом овако допуњене разлоге као правилне на закону основане усвојио и да је јасно, да овде није у питању никаква новчана обавеза, већ дужност депозитара да невредимо натраг врати оне ствари које му је депонент у своје време предао на чување.

Дужност депозитара у овом случају је да поврати ствари, а то што су ствари које је депозитар примио на чување биле новац (злато и сребро) не значи и то: да се она на једном мења и да за депозитара представља новчану обавезу. Новчана обавеза представља да јој је предмет чинидбе исплата новца као еквивалент за чинидбу противне стране ма из ког основа; на пример купац се обавезе да исплати продавцу 500 дин. купац да плаћа закуподавцу 500 динара месечно на име закупнине и т. д. Чим пак обавези није предмет чинидбе исплата новца, него на пр. повраћај ствари, као што је случај овде код депозита, или као што би био случај код залогне и т. д. онда је јасно, да не постоји ни новчана обавеза, без обзира на то, што се она стицајем прилика доцније претвара у новчану обавезу и на тај начин што дужник или зато што му је

ствар пропала или из буди каквих других узрока није у могућности да ствар поврати, већ у место ствари враћа повериоцу одговарајућу цену тих ствари у новцу.

Са ових разлога Београдски Апелациони Суд налази да у овом спору примени наведених законских прописа у примедбама Касационог Суда нема места, јер овде није у питању новчана обавеза, већ депозитарева дужност да поврати ствари које је на чување примио од депонента, а кад у овом случају у основи нема места примени допуне чл. 28 реченог закона, онда га не може бити ни с обзиром на наређење §§ 10 и 7, б. зак.

Са изложених разлога Београдски Апелациони Суд на основу § 332 грађ. суд. пост. подноси ове своје противразлоге Касационом Суду, са молбом да цео предмет изволи изнети пред своју општу седницу на разматрање и решење.“

Касациони Суд пак својим решењем од 9. новембра 1925 год. Бр. 9943 није усвојио примедбе свога III. одељења, а није усвојио потпуно ни противразлоге Београдског Апелационог Суда, већ је нашао: „да стоје поменути противразлози у толико што се чл. 54 зак. о буџетским дванајестинама за месеце август—новембар 1925 год. не може применити на конкретни случај, који је коначном пресудом Апелационог Суда од 21. маја 1925 год. Бр. 3626 расправљен према првим примедбама Касац. Суда од 11. маја 1925 год. № 3456; а да не стоје примедбе III. одељења Касац. Суда од 12. октобра 1925 год. № 8458, које у опште није ни требало давати, пошто су раније примедбе Касац. Суда под Бр. 3456 учињене само у погледу недосуђеног интереса у диспозитиву, док је у разлозима пресуде тај интерес био признат, по којим је примедбама Београдски Апелациони Суд поступио.

У остали део разлога изложених у поменути противразлозима, Касациони Суд се није ни упуштао, пошто је то овде беспредметно.

Прелазећи на главну ствар, Касациони Суд налази да је пом. пресуда Београдског Апелационог Суда Бр. 3626 од 21. маја 1925 год. на закону основана, зато је, на основу § 325. грађ. суд. пост. *оснажава*“.

Добра С. Петковић

Нема места замени новчане казне предвиђене у специјалном закону, — казном затвора, кад та замена казне није изречно предвиђена у социјалном закону.

Начелна одлука опште седнице Касац. Суда.
(од 26.-IV-1926. г. Бр. 3592).

У Одлукама Касационог Суда појавило се неједнако примењивање §. 28. каз. зак., на

име: II одељење Касац. Суда у примедбама својим од 15. јуна 1921. год. № 6810., као и IV одељење истог суда у примедбама од 12.-IX-1923. бр. 6410., стали су на гледиште, да код новчаних казни, предвиђених у специјалним законима, нема места примени §. 28. каз. зак., сем случаја, где је тим специјалним законом предвиђена та замена новчане казне — казном затвора; док I одељење Касац. Суда у примедбама својим од 14.-X-1921. бр. 9810., стало је на супротно гледиште и нашло да примени поменутог законског прописа има места код свих кривичних дела, па и оних предвиђених у специјалним законима, без обзира да ли је у истима замена новчане казне — казном затвора предвиђена или не.

Ради будућег једнообразног примењивања овог законског прописа, Општа Седница Касационог Суда, на основу тач. 1. §. 16. зак. о Утрој. Касац. Суда, доноси своју *начелну одлуку*:

Да нема места примени §. 28. Казн. Зак. то јест замени новчане казне предвиђене у специјалном закону казном затвора, кад та замена казне није у Специјалном Закону изречно предвиђена.

За овакво своје гледиште Касациони Суд налази разлога у томе факту, законодавац, при донешену специјалних закона, кад год је хтео да се новчана казна замени казном затвора, он је изречно, у засебним одредбама, своју вољу о томе и исказивао. Такав је н. пр. случај са многим одредбама у закону о Штамби, о Општинама, о Изборима Народних посланика и др., у којима је свагда нарочито истица какво предвиђено одступање од Општег Казненог Закона.

Осим тога новчана казна, без изречног наређења у Специјалном Закону, не би се могла заменити казном затвора ни по томе, што се казна затвора увек сматра као казна строжа по својим последицама од новчане казне, а и ни по оном основном принципу казненог права: да се ни један кривац не може осудити на другу казну осем оне која је законом прописана, нити се једна казна сме заменити другом, осем где закон то изречно предвиђа и допушта.

Ова је одлука обавезна за Општу Седницу и сва одељења Касационог Суда.

Др. Јанићије Јовановић.

По грађанским споровима не може се истицати у жалби на Касациони Суд и питање о застарелости тражбине.

Е. кћер пок. Д., тужбом својом још од јуна 1914 год. тужила је суду свога деда по

оцу, ради њеног издржања почев од 1. јуна 1902. год. као дана када је из дедине куће због школовања са својом матером изашла, па до пунољетства. Тужени је изјавио да је тужитељица одмах после смрти свога оца својевољно напустила његову кућу и да јој је дао пет дана орања земље ради издржавања.

Првостепени је Суд, по оцени поднетих доказа, нашао, да је тужени Р., по § 119 грађ. зак. био дужан да се стара о издржавању и васпитању своје унуке, тужитељице Е., па је пресудио био да тужени Р. плати тужитељици на име издржавања и то од 1. јуна 1902. год. па до 15. марта 1923. год., као дана њеног пунољетства, укупно 10.312 динара.

Београдски Апелац. Суд одобрио је пресуду Првостеп. Суда.

Но, Касациони Суд, примедбама свога III оделења Бр. 3061, поништио је ову пресуду са ових разлога:

Пресуда Апелац. Суда не може да опстане по закону. Јер кад је тужени Р., у својој допуни жалбе под бр. 1928 навео, да је Првостепени Суд досудио тужилачкој страни право на издржавање од 1. јула 1902. год., а тужба којом је покренут спор за то издржавање, поднета је суду 1914. год., — те је на тај начин истакнуто у жалби питање о застарелости овога потраживања тужилачке стране, — онда је потребно да суд цени и ово питање о застарелости тужбеног потраживања.

Београдски Апелац. Суд није ове примедбе, већ је остао при својој ранијој пресуди, и то како са тамо изнетих разлога, тако и са ових:

По § 314 грађ. пост., нови докази у незадовољству не примају се. Ово наређење поновљено је и у § 323-а грађ. пост., где се говори о жалби Касационом Суду. Тиме је изражено начело да Апелац. Суд има да разматра одлуку нашег суда само на основу материјала и доказних средстава, која су од стране парничара изнесена пред Првостеп. Судом.

Несумњиво је да се поменуто законско наређење има да односи и на нова тражења, као и на нове чињенице, а не само на доказе у техничком смислу. Ако би се противно узел, а на име: допустила употреба нових тражења и чињеница и пред вишим судовима, наступило би одуговлачење парница, што, свакојако, није у тежњи Законодавца, као што се види и из наведених законских прописа. Тумачење, да се ни нове чињенице не могу износити у поступку пред вишим судовима, не значи одузимање странкама могућности да заштите своја права, јер то могу

учинити и путем поновљења парнице, које се, ради тога, и допушта.

Тужени је тек у жалби Касационом Суду истакао приговор, да је тражење тужилачке стране застарило. Међутим, Апелац. је Суд својом пресудом правилно по закону оценио све наводе и доказе изнете од парничара. Пошто Касациони Суд, приликом разматрања одлуке нижег суда, пази само на правилну примену закона, а нов навод о застарелости је учињен тек у жалби, то Апелациони Суд налази, да нема законске могућности, да исти навод накнадно оцењује. Јер, иако застарелост није доказ у техничком смислу речи, какав значај имају докази наведени у § 186 грађ. пост., ипак је учињена ексцерпција материјално-правне природе, којој је циљ потпуно негирање, поништење тужбеног потраживања. Она, дакле, није само један нов законски аргуменат, употребљен од стране, парничара, *већ шврћења једног новог факта*, са одређеним законским последицама: у конкретном случају — престанка обавезе тужилачке стране. И како тужени није истицао застарелост тужбеног потраживања приликом расправе пред Првостепеним Судом, позивање његово на исту у жалби је неумесно у смислу наведених законских прописа, и стога не може ни бити предмет оцене од стране Апелац. Суда.

Ове противразлоге, сасвим правилно, усвојила је Општа Седница Касационог Суда одлуком својом од 25. V. 1926 г. Бр. 4559, и вратила предмет своје одељењу да даље по закону поступи и да и *по главној ствари* донесе своју одлуку пошто, као што се из напред изложенога види, ни примедбе, ни противразлози ништа не говоре о главном питању, које је у тужби истакнуто — о дужности дединој да даје издржавање својој унуци и за живота њене матере.

Кад буде дефинитивно расправљено и питање по главној ствари, ми ћемо читаоце „Бранича“ обавестити у своје време и о томе, јер су јако подељена мишљења међу судијама о овоме питању; те ће бити, налазимо, корисно да се оно изложи јавној дискусији у нашим стручним часописима.

Др. Јанићије Јовановић

За постојање дела из § 111. каз. зак. није битни елеменат неистинитост чињенице коју исправа садржи, само ако је она иначе неисправно начињена у намери прибављања користи или оштећења.

Држав. тужилац оптужио је Прв. Суду А. П. и В. Ж. зато, што су сачинили лажно саслужање сведока о томе, да је отац. А, пок. С. умро 1915. год. код своје куће као

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

војник на боловању, ставивши да су ови заклетвом потврдили и протоколе уверења и заклетве оверили; па затим са члановима општ. суда издали три уверења, чију истинитост кметови М. и Б. поричу, а на основу којих дотични сведоци нису ни саслушавани о чињеницама, за које се тврди да су их под заклетвом дали, већ да је опт. В., у својству општинског деловође, сам и саставио саслушање, које је заједно са председником општине опт. А. одостоверио потписујући поред неписмених сведока, и писмене присутне грађане, без њиховог овлашћења, чиме су створили кривицу из § 111. у вези § 132. каз. зак.

Првостепени Суд пресудио је био да се оба оптужена казне са по 1 год. затвора и т. д., а београдски Апелац. Суд одобрио пресуду Прв. Суда.

Касац. Суд примедбама свога одељења од 20. III. 1926 бр. 3540, поништио је пом. пресуду Апелац. Суда са ових разлога: Шта се разуме под исправом због чијег би лажног или неисправног прављења на своју или другога корист или чију штету могао учинилац тога кривично одговарати, предвиђено је у ст. 4 § 147. каз. зак. Ту се каже: Да се под исправом разуме свако писмено које је од важности за доказ у уговорима... и уопште служи за доказ права и правних одношења. А како се само садржином исправе може доказати: постајање некога факта — који је од утицаја за решење каквог правног односа, неко право, или утврдити какав правни однос, онда је јасно да кад се у конкретном случају појави питање о лажности или неисправности какве исправе, *да се њу искључиво има у виду њена садржина*, односно да се има да извиди и оцени: јесу ли факта која се у садржини дотичне исправе износе, да постоје, или да су постојала — истинита или не. Закон, дакле, запређује казном ако неко направи лажну исправу и њеном употребом, било он, било ко други, задобије какво право које им уопште по закону не припада или утврди какав правни однос, који у самој ствари не постоји. У случају пак да окривљеноме или коме другом дотично право у самој ствари припада или ако дотични правни однос у истини постоји онда не може бити речи о прављењу и употреби лажне исправе само због тога што је она са формалне стране лажна, неисправна и неистинита. Закон истина, за разне исправе приватне и јавне прописује и форму у којој треба да су издате и за јавне исправе одређује круг надлежности појединих власти за издавање истих исправа да би оне могле послужити као потпун доказ о ономе о

чему гласе, али ако у конкретном случају каква исправа не испуњава све формалне захтеве она уопште и није никаква исправа. Исто тако с друге стране ако би каква исправа задовољавала све формалне стране, а њена би садржина била истинита, па би се доцније показало да је удешена, да је дакле са формалне стране неистинита и лажна, ту не може бити речи о прављењу лажне исправе у смислу § 147. каз. зак. *односно о прављењу исправе у циљу задобијања какве неприпадајуће и неоправдане користи или о утврђивању каквог неистинитог правног односа*. Да је то тако види се из § 149 каз. зак. у коме се изриком казна прописује само ако од онога што је у јавним исправама, књигама или протоколима одостоверено као истинито, и од важности је за праве и правне одношаје — није било ништа или је било друкчије и код других лица. Све ово важи и за исправе о којима је реч и у § 111 у в. § 132 каз. зак. Разлика је само у томе што је овде реч о лицима којима издавање дотичних исправа и њихово чување припада по званичној дужности, док је у § 147 каз. зак. реч о приватним лицима. Према овоме Апелациони Суд је погрешно кад је узео да у радњи оптужених постоји кривица из § 111 у в. § 132 каз. зак. само зато што су направили неистинит протокол саслушања и заклетве сведока З. и ост., као да су ови сведоци саслушавани о томе да је пок. С. био војни обвезник и као такав умро код своје куће 1915. год. и да су на то заклету, и што су даље издали уверење о задрузи пок. С. и количина пореза, потписујући неписмене кметове, *кад је даље ипак нашао да је пок. С. доиста био војни обвезник и да његовој породици није инвалида неправилно досуђена*; другим речима, кад је нашао, да она факта која су за пок. С. унета у дотични протокол саслушања и остале исправе и која су од утицаја за дотични правни однос, — *нису неистиница*. Кад дакле оптужени нису наведеном радњом причинили да се породици пок. С. прибави каква неоправдана корист, или да се државна каса оштети, онда у таквој њиховој радњи *не стоји кривично* дело из § 111 у в. § 132 каз. зак. те за исту нису ни могли бити осуђени...

Апелац. Суд није усвојио ове примедбе одељења Касац. Суда, у колико се односе на питање о постојању дела и квалификацији истог, као и кривич. одговорности оптужених, већ је дао следеће противразлоге:

Наш Казнени Законик дао је дефиницију исправе у § 147 ал. 4, по коме се законском

пропису под исправом разуме свако писмено, које је од важности за доказ права и правних односа. Несумњиво је, да овакав појам исправе важи и кад су у питању кривична дела издавања лажних исправа из § 111 ал. § 132 каз. зак., како је то и Касац. Суд у својим примедбама констатовао.

Као битни елемент у појму крив. дела из § 147 каз. зак., јесте лажност исправа, а на име: да је једној исправи дато обележје као да је издата од неког лица, и ако то у ствари није било, нити је за то постојало какво овлашћење. За постојање овога дела без значаја је околност да је чињеница, коју исправа садржи, истинита, само ако су испуњени и остали услови: намера за прибављање користи или наношења штете, као и могућност оштећења. Јер, инкриминисањем оваквих недозвољених радњи законодавац хоће да заштити правни саобраћај, који, у нормалним случајевима, претпоставља поверење и лојалност. Постојање истинитости факта, која би садржавала каква лажна исправа, не отклања опасност за правни саобраћај, ако су иначе испуњени остали, већ наведени услови. Тако на пр. поверилац, који би, у недостатку писменог доказа за своју тражбину, неовлашћено о томе написао исправу, снабдео је лажним потписом свога дужника и пустио у саобраћај, учинио би дело фалсификата, и поред истинитости факта садржаног у исправи. Јер и у таквом случају, прибављањем доказа и о истинитим фактима, постоји могућност за оштећење, пошто је исплата сада лакша и бржа, него што би то иначе било. Према томе није битан услов за постојање овога кривич. дела намера за прибављање какве неприпадајуће или неоправдане користи.

Наведена разлагања важе још у већој мери за издавање лажних исправа од стране службених лица из § 111. каз. зак. у в. § 132 к. з. Закон је прописао начин, на који се издају и примају исправе од стране појединих лица, која врше какву јавну функцију. Тај поступак и јесте гаранција за веродостојност таквих исправа и њихову доказну снагу, какву им закон даје као јавним исправама. Ако би се, некажњено, допустило лицима са службеним својством да, злоупотребљајући дато им поверење, дискреционарно оцењују да ли ће се датом случају држати најбитнијих законских форми, поступити онако како је законом прописано или не, — онда би тиме била компромитована сигурност правног саобраћаја и изгубила би се вера у рад органа власти. И сâи § 111 к. з. дајући дефиницију овог кривич. дела вели: „казниће се... чиновник који писмене

исправе, којим примање или издавање њему по званичној дужности припада, лажно или *неисправно* начини...“, — из чега се јасно види: да кривично дело постоји не само ако је исправа лажно начињена већ и онда, ако је *неисправно* начињена, наравно ако су испуњени и остали услови, раније наведени. У оваквом случају постоји и злоупотреба јавног поверења власти и због тога је законодавац сматрао за нужно да учини кажњивим и само неисправно прављење исправа, ако је код учиниоца постојала намера коју предвиђа наведени законски пропис. Према томе, за постојање кривич. дела из § 111. крив. зак. није битни елемент неистинитост чињенице коју исправа садржи само ако је она иначе неисправно начињена у показаној намери прибављања користи или оштећења.

То што казнени зак. код кривич. дела лажног оверавања из § 149 каз. зак. изречно захтева да је оверена садржина исправе лажна, ниуколико не значи да та одредба важи и за остала кривична дела фалсификовања исправа. Напротив то је изузетно наређење, које своје оправдање налази у самом појму свог кривичног дела, а које се састоји у издејствовању да чиновник, односно лице надлежно за оверавање, овери какву неистиниту чињеницу у јавној исправи, која, међутим, по својој форми остаје истинита. У овом конкретном случају није реч само о томе да је утврђено да је пок. Станимир, отац оптуженог Александра, био војни обвезник и да је као такав умро код своје куће, да је дакле, истинит факт за који се тврди инкримисаним протоколима саслушања сведока. Оптужени А... су, ради потврде овога, извршили читав низ радњи: сачинили лажан протокол саслушања сведока, тврдећи да су одређеног дана били пред општинским судом, направили протокол о извршеној заклетви ових лица, и ако од тога није било ништа. Несумњиво је, да би и констатација оваквих неистинитих чињеница — да су поменута лица била одређеног дана пред општин. судом, давала некакве изјаве и положила заклетву, могла имати последице како за право и правне односе ових сведока, тако и за јавне интересе. Према свему изложеном, кад је ислеђењем несумњиво утврђено: да су опт. А. у својству председника и деловође Општин. Суда, извршили лажно саслушање сведока сачинили протокол о њиховој заклетви и издали уверења о задружном стању породице пок. С. и количине порезе, потписујући неписмене кметове без њаховог одобрења; и 2) да је све то учињено у намери прибављања користи опт. А. односно његовој мајци, ради

лакшег и бржег пријема инвалидске потпоре, а без претходног испитивања да ли је пок. С. — отац опт. А. заиста био војни обвезник или не, — онда су тиме утврђени сви елементи за постојење Кривичног дела из § 111 у в. § 132 каз. зак., по коме је ислеђењем утврђена и кривична одговорност оптужених.

Општа Седница Касационог Суда, одлуком својом од 25.-V-1926. г. Бр. 4395 усвојила је ове противразлоге Апелационог Суда, а одбацила напред изложене примедбе свога одељења, за које је наша да не одговарају Закону.

Др. Јанићије Јовановић.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Одлуке Главне Контроле Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Законодавство о Главној Контроли, написао Алек. Појовић секретар Гл. Контроле. Београд. Штамп „Тудовић“. 1926. Страна 328. Цена 50 дин.

Правни практичари, а донекле и правни теоретичари, не могу се интимно упознати са високим судским или административним институцијама у нашој земљи, без збирки њихових одлука. Из тога разлога треба сваку збирку одлука *a priori* поздравити, пошто она уноси светлости у прилично непознате домене нашег судства и администрације. Тако, до предратне појаве одлука Држ. Савета г. М. Вукићевића, овај највиши административни орган наше државе, многима је био непознат. После рата пак, са појавом збирке одлука Државног Савета, г. Љуб. Радовановића поратни Државни Савет састављен и радећи по новом закону од 22. Маја 1922. год. као и његова поратна пракса пре овога Закона заједно са коментаром горњег Закона, изложени су систематски и зналачки, чиме је учињена неоцењена услуга свима онима, које теориски или практично интересује Државни Савет. Исти је случај са чувеним збиркама одлука Касационог Суда г. Сивеа Максимовића, чији је рад продужио, али на жалост још не завршио до данас, г. Гојко Никетић адв. из Београда, објављујући у издањима књижаре г. Геце Кона одлуке Касационог Суда, као и објашњавајући разне зак. прописе праксом Касационог Суда у многобројним својим издањима наших законика.

Међутим, до појаве књиге г. Алек. Појовића није било систематског објављивања одлука Главне Контроле, услед чега, кад је се говорило о овом највишем рачунском суду и највишој рачунској контроли свих издатака државних, није се имало ничега одређеног, ничега сталног, на основу чега би се могао донети правилан суд. Оно нешто објављених одлука, са стручним коментарима њених објављивача, кратких стручних објашњења у уџбеницима гг. Слободана Јо-

вановића и Косће Куманудија и необично интересантних и тачних излагања г. Ђорђа Ђурића под насловом: *Главна Контрола као рачунски суд* објављених у *Браничу* Бр. 5., 6., 9. и 10. од 1925. год. — били су савсим недовољни да правилно упуте заинтересована лица у рад Главне Контроле. Тек од Одлука г. Појовића може се говорити о ближем упознавању са праксом Главне Контроле упознавању које је тако неопходно свима правним практичарима.

Да би нас упознао са предратним радом Главне Контроле у Краљевини Србији, г. Појовић нам излаже десетак врло интересантних одлука и то: о рачуноиспитачима које кажњава само Главна Контрола, о застарелости општинских пореза, о плати Министара на расположењу, који су на тај положај дошли, не непосредно из држ. службе, већ из слободних професија, о кредиту који се може само утрошити на оно нашта је намењен али изузетно се може и противно поступити (два контрадикторна мишљења по истом предмету), месна контрола не врши преглед рачуна основних школа, (са одвојеним мишљењима,) итд. Сва су ова питања, поред многих других, била у предратној Србији веома спорна и Главна Контрола их је, према ондашњем стању законодавства и указаној потреби, добро решила.

После рата, правни и економски саобраћај у проширеној Краљевини захтевао је нове људе, нову праксу. Зато и Главна Контрола није имала више да решава о питањима, крупним принципијелно говорећи али ситним по дејству, јер су се односила на предратну Краљевину Србију, већ је добила питања, на чије је решење обраћала пажњу цела наша увећана Краљевина. Из тога разлога, поратне одлуке Главне Контроле врло су значајне и може се рећи, у опште говорећи, да је у њима Главна Контрола изнела опште правно схватање целе земље. Њене нове одлуке донесене су са пуно разумевања, снажно законски образложене, те су у многоме корекција поратне администра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тивне неправилне и незаконите праксе. Ову своју дужност, коректив администрације, Гл. Контрола је, судећи по њеним одлукама и у колико је она била надлежна, са чашћу испунила, тако да јој се појединци, оштећени у своје праву услед неправилне примене Закона од стране администрације, могу са пуно вере обраћати. Ово је необично важно подвући, а ту констатацију можемо поставити благодарећи Одлукама које г. *Појовић* објављује.

Међу многобројним одлукама Главне Контроле, саопштеним у предњој књизи, неколико ћемо нарочито истаћи. Главна Контрола је донела одлуку по питању звања помоћника Министра Финансија, о којој би се могло дискутовати (ст. 163.). Даље, одлука о важности преноса права потписивања од стране Министра Финансија на његовог подсекретара, противна мишљењу Министарског Савета, по нашем мишљењу је исправна (ст. 165.). Необично је интересантно мишљење Главне Контроле о томе: да ли су одредбе зак. о држ. рачуноводству обавезне за самоуправни тела. (ст. 174.). Даље, мислимо да је правилно Главна Контрола решила, да се породична пензија преведених и разврстаних службеника има одређивати према прописима новог Закона. (ст. 183.). Главна Контрола је протумачила чл. 139. у вези чл. 137. зак. о чиновницима (ст. 201.). Даље, она је протумачила чл. 300. зак. о устројству војске и морнарице (ст. 211.). „Не може бити примљен у државну службу онај, коме је одложен рок службе у војсци“ (ст. 216.). Примена чл. 137. зак. о чиновницима (ст. 218., 222. и 238.). „Лице стално неспособно за војску не може бити постављено за служитеља, јер није одслужило рок у војсци“ (ст. 240.). Са оваквим тумачењем зак. о чиновницима од стране Главне Контроле никако се не слажемо, јер његов чл. 10. тач. 4. и 5. овде Главна Контрола и сувише уско тумачи, противно духу Закона и намени законодавчевој. (в. још и одлуку на ст. 267.). Главна Контрола је тумачила и чл. 49. зак. о буџ. дванајестинама за август-новембар 1925. год. (ст. 266.) и т. д.

Из овог кратког излагања да се закључити, какав је широк делокруг рада Главне Контроле и колико је њена пракса интересантна за правне практичаре нарочито. Све би ово остало непознато да г. *Појовић* није објавио пом. Одлуке. Само свака одлука захтева детаљно проучавање, и то би био рад од неоцењене користи када би се преузело аотирање горњих одлука, нарочито оних, где има одвојених мишљења и где би се могла и противна теза заступати. Тај рад

би био веома интересантан и инструктиван. Он би учинио неоцењене услуге самом разумевању ствари и побудио интерес, иначе минималан, за Главну Контролу. Ако то не би ко други учинио, надати је се, да ће г. *Појовић* у своје другом издању Одлука, овако поступити. Тако је урадио и г. *Љуб. Радовановић* код многих одлука Држ. Савета приликом објављивања истих, чиме је ово дело много добило у својој вредности. Недостатак тумачења пишчевих, изгледа да би био једини озбиљан приговор, који би се могао књизи г. *Појовића* учинити.

Најзад, ове Одлуке прати Увод из пера г. *Хиларија Водойивеца*, члана Главне Контроле, на словеначком наречју, услед чега, и ако написан од стручњака, Увод несловеначким читаоцима може бити само делимично приступачан. То је очигледна штета, али је се писањем увода на словеначком наречју као и објављивањем извесних делова књиге латиницом, ишло сигурно на то, да се Одлукама не да чисто српски карактер, пошто је Главна Контрола највише рачунска и контролна институција наше Краљевине.

Писац је уз Одлуке објавио и списак службеника Главне Контроле, преглед расхода по буџету за 1926/27. год. који се на Главну Контролу односе и упуте за састав и преглед црквених, општинских и манастирских рачуна. Поред тога, Одлуке прате и неколико речи пишчевих, врло добро написаних, у којима је изнесено необично изразито, какав значај има Главна Контрола по нашу државну администрацију и како мало о њој знају наши највиши држ. функционари. С тога, и ако се горње Одлуке саме собом препоручују, јер их је издао г. *Појовић* као одличан познавалац држ. механизма који се назива Главном Контролом, ипак их ми препоручујемо, нарочито правним практичарима-адвокатима, који имају све више посла са држ. администрацијом, против које треба тражити заштиту због неправилне примене закона.

О. Б. Благојевић, адвокат

Др. Милован М. Миловановић, в. професор Универзитета у Београду: **Судска Медицина**, Београд 1926. издање књижарнице А. Д. „Полет“. Страна 302. Цена у тврдом повезу 150 дин.

На српском језику имали смо неколико Судских Медицина, али се ово издање нарочито издваја од свих ранијих. Ово лепо документовано дело написао је један наш признати медицински стручњак и професор нашег Медицинског Факултета, шеф Професуре Опште Државне Болнице. Ваља нарочито истаћи, да је писац своја медицинска

излагања довео у тесну везу са законским прописима (кривичним закоником, кривично-судским поступком, законом о пороти, грађанским закоником и поступком, законима: о заштити радника, о осигурању радника, о чувању народнога здравља и о чиновницима грађанског реда). Тиме је дао прилике практичним правницима (истражним судијама, полицијским органима), да се, и ако без стручног медицинског образовања, могу лако оријентисати помоћу ове књиге. Материјал је прегледно распоређен, што се види

из садржаја књиге: судско-медицинско вештачење у опште; оштета здравља у опште; телесно оболење и природна смрт; несмртне и смртне телесне повреде (механичке, алиментарне, физичке, хемиске, бактеријске, психичке); полни односи; трудноћа; порођај; побачај, чедоморство; општа судска психопатологија; судско-медицинска техника; законске одредбе.

Ми ово дело најтоплије препоручујемо судским и полицијским чиновницима, адвокатима, као и студентима права. Љ. В. С.

РАЗНО

Судијска савесност¹⁾

„Сад ћемо на завршетку ове жалбе имати слободу да унесемо нешто личних осећаја и као успомену из прошлости на наше велико правосуђе и кажемо:

Да судска независност није васиона без граница. Она није атрибут под чијом се заштитом може да ради шта се хоће. Судска независност има корена у нечему што казује *име* тако гордо, а то је: *судијска савесност*. И та независност и та савесност долазиле су често у тешка искушења, од којих су запамћена нека из времена, када су на челу Апелационог и Касационог Суда стајали: д-р Никола Крстић, Димитрије Радовић, Ђока Павловић, Милан Пироћанац, Стојан Вељковић, Милош Трпезић и други. За време њихово расправљани су крупни и интересантни спорови: велики познати спор за уништај тестаментa пок. Илије Коларца. Политика је хтела да не буде Коларчевог Фонда и да је за то потребно да тестамент падне. Правосуђе наше је стало на гледиште закона а не политике и код све велике борбе, утицаја и отпора, тестаментат је одржан. Наша старија генерација, пред овом, зна историјат нашег парламентаризма у годинама 1881.—1883. и појаву, познату под именом *двогласци*. Милентије Симић, крагујевачки адвокат, познат под именом *Милентије из Ојорнице*, ишао је тада у народ на зборове и нападао свој, (био је напредњак), тадашњи режим због изигравања Устава, и због тога је био оптужен. Расправа те његове кривице имала је политички значај за режим: *бићи или не бићи*. Може се дакле мислити шта се тада радило *одозго*, да би се на томе случају могући крах осујетио, али се

није успело. Судови су нашли да је Устав заиста био погажен и Милентије је ослобођен.

1883. год. у Зајечарској буни био је пред преким судом, тужен, суђен и осуђен, све за пола дана, Вељко Јанчић, трговац из Вратарнице, за саучешће у буни и осуђен на 20 година робије у окуву. Писац ове жалбе после добивених података о Вељковој невиности, узео је у своје руке Вељкову ствар и успео је, баш код Суда Округа Књажевачког и Касације, да се одобри повторно суђење. Опозициона штампа тога доба (1884. год.) прихватила је ову одлуку као догађај и у земљи рекламирала као спасоносну појаву и за многе друге осуђенике. Тек онда је тадашњи режим осетио: *колико за њега ствара шешкоће Вељков случај, ако се буде нашло да је Вељко неправедно осуђен*. С тога је у очи самог претреса дошло поверљиво наређење из Београда, да Вељко не сме бити ослобођен. И то наређење било је саопштено судијама на потпис, лично од самог окружног начелника.

— Још сад јавите у Београд, одговорио је стари Лацковић, председник Књажевачког Суда, где је ова афера суђена због изузећа Суда Окр. Црноречког, да Вељко заиста неће бити ослобођен ако суд нађе да је крив. Али ако суд нађе да Вељко није био крив он ће бити ослобођен. Суд суди по закону и баш по том истом закону ја не смем да судим како се наређује него како закон каже.

— То је и наш одговор, додали су један судија и као други судија један писар правник који су формирали колегијум, јер сем државног тужиоца другог судије није било. И после тродневног извиђања Суд је донео пресуду: *Вељко је невин*.

Судије Окр. Судова, потом Апелационог и Касационог Суда тих деценија: пок. Паја Ђ. Јанковић, Светозар Јанић, Стева Петко-

¹⁾ Одломак из једне жалбе уваженог колеге и члана нашег удружења, г. Живојина Величковића, адвоката из Скопља.

вић, Пера Милугиновић, Јеврем Андоновић, А. Бабовић, Алекса Јовановић, Ђорђе Гинић, Јован Аћимовић и скоро сви други, њихови савременици, били су права сиротиња и као сиротиња помрли. А Јанић, Аћимовић и Милан Милетић, у беди и сиротињи, извршили су над собом самоубиство. То је била једна плеада светлих карактера, ведро чела и светла образа, све сами Римљани.

А кад се, 1866. год., имао да расправи извесан велики спор међународно-приватног права између поданика двеју држава вазалних (Србије и једне друге државе) и због тога требало одредити се: да ли да се тај спор преда на расправу или Српским Судовима и који од њих даје веће гаранције за правду, — на то поверљиво питање, једна

трећа држава, Велика Сила, као неутрална, дала је овакав одговор: „*правосуђе је оне друге модерније али је српско савесније и даје већу гаранцију за правду*“. То је тако онда било. И та меродавна квалификација нашег правосуђа и судија није никада ослабила. Правосуђе наше, од вајкада па и данас остало је увек на зениту савршене људске правде и највећег поштовања. Ако се у појединим случајевима, због поратних прилика, наиђе на *младост и мање искуство* код данашњих првостепених судија, ту су предратне судије, ту сте ви г. г. Апелационе Судије, непосредни следбеници оних великих наших правника — судија, чију успомену и данас имамо и с највећим пијететом одржавамо — па их исправљајте.

КОРИСНА САОПШТЕЊА

Распис Министарства Правде од 22-IV 1926 г. бр. 27440 упућен свима судовима у земљи:

Генерална Дирекција посредних пореза, актом својим од 19. пр. м. бр. 28923, умолила је Министарство Правде да својим расписом све судове у земљи упозори на члан 219 финанс. Закон за 1926/27 год., који гласи:

„За одобрење односно наређење да се пресуде или одлуке страних судова пусте у извршење плаћа се такса из ТБр. 137. и једна трећина таксе из ТБр. 174. таксене тарифе закона о таксама. Ову таксу плаћа оно лице над ким се извршење тражи.“

БЕЛЕШКЕ

† Франц Клајн, један од најбољих аустријских правника преминуо је недавно. Био је велики законодавац. Аустријски Грађански Судски Поступак, први модерни цивилни поступак, који је послужио за узор новијим поступцима у другим законодавствима, његова је творевина. Својим радовима крчио је пут и у области социјалног права.

Име Клајново, као великог правног ауторитета, изазива искрену жалост за његовим губитком.

Конгрес адвоката у Нанту

Одбор за приређивање конгреса адвоката у Француској накнадно је одлучио да се V Конгрес Француског Националног Удружења Адвоката одржи ове године у Нанту, место у Паризу, како је првобитно било намеравано.

На конгрес су позвати и представници адвокатских организација свих европских земаља.

На позив који је примило наше Удружење, Управа Удружења одговорила је, да

је за свога делегата одредила г. Бору Л. Поповића, адвоката из Београда.

Конгрес ће се одржати од 25. до 28. јуна о. г., кога ће се дана закључити уз нарочите свечаности. Учињене су припреме да Конгрес буде што импозантнији.

Од питања која су унета у дневни ред, на првом месту је оснивање Међународног Савеза Адвоката, о коме је „Бранич“ објавио чланак у 11.—12. св. из 1925. и 1. св. 1926. год., публикујући уједно и пројектоване статуте тога Савеза. Ово је питање од највећег значаја за адвокате свих земаља. Друго питање од не мање важности је и проучавање предлога о обавезном оснивању пензионог фонда за адвокате, које је, истина, предложено на бази ужег, — националног гледишта, али коме ће, по инструкцијама наше Управе, наш делегат тежити да да међународни карактер.

О раду и резултатима овог Конгреса, „Бранич“ ће у једном од првих бројева објавити опширан извештај.

Љ. В. С.